ULUDAĞ

Bursa Halkevi Dergisi

Rami Karul
Haydar Tolun
Sedat Çetintaş
Rıza Yalgın
Mithat Özgüç
Celâl Ahmet
İhsan Uzer
Orhon Arıburnu
Emin Ülgener
Faruk Taşkıran
Neclâ N.
Refet Balta
Yusuf Ziya Uğur
İsmet Bozdağ

Sayı: 36 Haziran: 941

İÇİNDEKİLER

— Makale —

— Tetkik —

— Şiir —

— Müteferrika —

— Hikâye —

ULUDAĞ : Aylık Bursa Halkevi Dergisidir.
Sahibi ve Neşriyat Müdürü : Halkevi Reisi AVUKAT TEVFİK AYCAN
Yazı işleri Müdürü : NAMDAR KARATAY
Teknik ve Yayın : İSMET BOZDAĞ

ULUDAĞ

Bursa Halkevi Dergisi

Sayı : 36 Haziran 1941

VERİNİZ !

Her memlekette akşamı endişe ile bekliyen insanlar vardır. Doğuracak yer bulamıyan anaya, yatacak yer bulamıyan talebeye, ilâç bulamıyan hastaya, hattâ kefen bulamıyan cenazeye her memlekette ve her zaman tesadüf etmek mümkündür. Medenî ve insanî teşkilât üstünlüğü ile övünen büyük çapta devletler bile bu işi hâl etmiş sayılmazlar. Ölüm grafikleri bütün dünya milletleri için yüz kızartıcı irtifalar işaret eder.

Her şey'i devletten beklemek, her şey'i devletin teşkilât ve itinasına bırakmak, hürriyet terbiyesile asla barışamaz.. Büyük kıratta deva verici bir yardım işi, ancak o millet ferdlerinin müşterek hassasiyetile mümkündür.

Ve biz bugün bu hassasiyeti görmüş olmaktan doğan samimî bir memnuniyet içinde bulunuyoruz...

Yardım seven Bayanlar cemiyeti aşağı yukarı bir aydan beri titiz bir mesaiye başlamıştır. İşitiyoruz ki, bu cemiyetin nizamnamesi Merkezden yeni gelmiştir; İşitiyoruz ki, daha henüz, ciddî bir proğram çizilememiştir; İşitiyoruz ki, faaliyet sahaları şumüllü mânasında tesbit edilmiş değildir. Evet bunlar işittiklerimiz; fakat bildiklerimiz de var.. Yardım Seven Bayanlar Cemiyeti kapı kapı, sokak sokak hakikî yardıma muhtaç yüzlerce vatandaş kaydetmiş ümid ve alâka dağıtmıştır. Biliyoruz ki, Türk ırkına has vefakâr ve fedakâr bir seciye ile Türk kadını vazifesinin başındadır. Biliyoruz ki, Türk anasına bir bayrak kadar güvenebiliriz ,,,

Her yardım cemiyeti, memleketin viran evine bir direk, sönmüş bacasına bir ateş, boş sofrasına bir ekmek koyacaktır... İktisadî buhranın dünyayı büklüm büklüm kıvrandırdığı bu devirde, civanmerd ırkımıza has bir faziletle vereceğiz... Ekmeğimizin yarısını, gömleğimizin ikincisini, kesemizin mümkün olanını vereceğiz Nereceğiz; tâ ki, her kesin verecek bir şey'i olsun ..

Bayan Mevhibe İnönünün himayesinde kurulan Yardım Seven Bayanlar Cemiyeti insanlığımızın ak alnıdır ..

Ona verelim; Elimizde olanı, mümkün olanı, düşünmeden ve çekinmeden verelim... Çünkü saadet, yalnız mes'ud insanların arasında ve iyi bir iş yaptığından emin insanlar için mümkündür Unutmayınız ki başkasına faydalı olan insanlar bebaht olamazlar ..

İsmet Bozdağ

H A R P

Yorgun bir kanat vuruyor boşlukta,
Unutulan bir şehre son uçuş.
Ve rüzgârın götürdüğü bir nokta;
Sarsılan dal, düşen yuva, uçan kuş.

Ve Allaha bakan gönül
Gözlerde biriken acı.
Saksıda açamıyan gül;
Mektupları geri veren postacı ..

Emin ÜLGENER

ŞİİRE DAİR

Yazan : RAMİ KARUL

Şiir mefhumunu kavramak ve tarif etmek arzusu hemen her muharriri meşgul etmiştir. Bu yolda her ne kadar sayısız tarifler yapılmışsa da bu tariflerden hiç biri kâfi derecede şamil, kat'î ve diğerlerini ikna edecek mahiyette olmamıştır. Theodore Watts Dunton : " umumiyetle tarifler tatmin edici ve devamlı değildir. Fakat, şiirin tarifinin kat'î bir şey olamayacağı darbımesel gibidir. ,, diyor. Böyle demekle beraber o da bir tarif vermeğe çalışıyor ve : " şiir insan ruhunun mücerret ve artistik intibalarının heyecanlı ve ahenkli bir lisanla ifadesidir. ,, diyor.

Bu yolda ilim adamlarının yaptıkları kılı kırka yaran tarifleri de san'at adamlarının tariflerinden daha muvaffakiyetli olmamıştır.

Biz burada XVI ıncı asırdan zamanımıza kadar bazı otoritelerin şiire dair yaptıkları tarifleri kaydetmek istedik :

" Şiirin gözü çılgın bir dolaşışla gökten yere, yerden göğe gider. Ve şairin hayalinde bilinmeyen şeyler şekillenir, bir yer ve bir isim alır. ,, William Shakespear (1564 — 1616)

" Şiir, ruhun musikisidir. Ve her şeyin fevkinde, büyük ve duyan ruhların musikisi ... ,, Voltaire (1694 — 1778)

" Şiir, aklın yardımile hayali davet ederek hazzın hakikatle birleşmesi san'atıdır .. Şiirin özü yaratmadır. Öyle şeyler yaratma ki: bu yaratışın mahsulü, umulmayan, hayret ve zevk veren şeylerdir. ,,

Samuel Johnson (1709 — 1784)

" Şiir, yolunu zekânın soğuk mıntakasından geçirmeğe ve kendisine mâna verebilmek için bilgiyi zorlamaya asla mecbur değildir ... O, doğrudan doğruya kalbe gitmelidir. Çünkü, kendisi kalpten gelir. ,,

Friederich Shiller (1759 — 1805)

" İlmin kendine has mevzuu hakikatin öğrenilmesi ve onunla bir bağlılık tesisidir. Şiirin kendine has mevzuu ise, vasıtasız, doğrudan doğruya bir haz teminidir. Genç ve zeki şairlerimizin benim nesir ve şiir hakkındaki basit tarifimi hatırlamalarını isterim : Nesir = kelimelerin en mükemmel bir şekilde tanzimi. Şiir = en mükemmel kelimelerin en mükemmel bir şekilde tanzimi. ,,

Samuel T. Coleridge (1772 — 1834)

" Şiir, hayalin bir zelzeleyi meneden lâv fışkırmasıdır. ,,

Lord Byron. (1788 — 1824)

" Şiir, kuvvetli hislerin kendiliğinden taşmasıdır. O, kendi kaynağını sükûn içinde geçmiş heyecanların hatırlanmasından alır . ,,

William Wordsworth (1770 — 1850)

" Şiir, mükemmel bir ruhun mükemmel ve mes'ut bir anını kaydeden bir nottur. Bir şiir hayatın tam bir hayalidir ki, onun ebedî hakikatini ifade eder . ,,

Percy Bysshe Shelley . (1792 — 1822)

" Şiir, düşüncenin senbollerini seçen ve tanzim eden bir san'attır. Öyle bir san'at ki düşüncenin senbollerini kuvvetle ve güzellikle harekete getirir. ,,

William Cullen Bryant (1794 — 1878)

" Şiir, garabetle değil, güzel bir ifratla insanı hayrete düşürür. ,,

John Keats. (1795 — 1821)

" Şiir, yegâne hakikattir. Düşünen bir ruhun görünüşün ardından değil, idealin ardından söylenişidir.. Halis şiir, şairin ruhudur. En güzel şiir, bir zaman yaşanmış olan şiirdir . ,,

Ralph Waldo Emerson. (1803 — 1882)

" Şiir, kelimeler kullanarak muhayyelede bir takım hayaller yaratmak san'atıdır. Şair, ressamın boya ile yaptığını kelime ile yapan adamdır . ,, T. B. Macaulay. (1800 — 1859)

" Şiir, sadece, söylenilmesi istenilen şeyi çok güzel, tesirli ve tamamen hisse hitap eder şekilde söylemektir . ,,

Matthew Arnld. (1822 — 1888)

" Eğer bir kitap okuduğum zaman vücudum hiç bir ateşın ısıtamıyacağı kadar üşürse, o zaman okuduğumun bir şiir olduğunu anlarım. Başımın sanki koptuğunu maddî bir acı halinde hissedersem, anlarım ki, okuduğum bir şiirdir. İşte şiiri ben böyle tanırım. Başka yol var mı ? ,, Emily Dickinson. (1830 — 1886)

" Şiir, sanırım ki, heyecanların naklidir. Düşüncenin, fikrin değıl. Şiir, yazanla okuyan arasında hislerde bir ihtizaz uygunluğu meydana getirir. İşte bu şiire mahsus bir haldir . ,,

A. E. Hohsman. (1859 —)

" Nesirde kelimenin işi her şeyden evel anlatmaktır. Şiir ise, sadece anlatmak değil, ayni zamanda — bazı defa da birinci derecede — telkin etmektir. ,, John Liwingston Lowes. (1767 —)

" Şiir, bizde heyecan nev'inden bir reaksiyon meydana getiren bir lisandır ki, bazı defa söylenemiyen şeyleri söyler. Küçük veya büyük, bütün şiir işte budur. Şiirin — bence — göze çarpan iki karakteri vardır : Birincisi tarif edilemez olması, diğeri de pek aşikâr olmakla kimsenin bunda yanılmaması . ,,

Edwin Arlington Robinson (1869 —)

" Şiir, bir kapının açılıp kapanmasıdır. O kapıdan bakan bir an içinde görünen şey hakkında bir şeyler tahmin eder. Şiir, hayat hakkında bir kaç izahtır. Şiir, toprağın hayatı evvelâ beşiğe koyan, sonra da mezara gömen pradox'udur. ,,

Carl Sandburg. (1878 —)

" En güzel, en büyük, en doğru şiir bir hakikati müthişenin tazyiki altında hiç bir sey söyleyememektedir.

İnsan hatırına gelen bir hayali tanıyamaz, o kadar güzeldir.

Zihninden uçan bir fikre yetişemez, o kadar yüksektir. Kalbinde doğan bir hissi bulamaz o kadar derindir. Bu acz ile bir feryat koparır yahut, pek karanlık bir şey söyler, yahut, hiç birşey söyliyemez de kalemini ayağının altına alıp ezer, bunlar şiirdir. ,,

Abdülhak Hamit. (1852 — 1937)

" Nesre revşielfaz derseniz nazma tayaranıelfaz demelisiniz ,,

Cenap Şahabettin.

" Şair ne bir hakikat habercisi, ne bir belâgatli insan, ne de bir vazıı kanundur. Şairin lisanı (nesir) gibi anlaşılmak için değil, fakat duyulmak üzere vücut bulmuş, musiki ile söz arasında, sözden ziyade musikiye yakın, mütevassıt bir lisandır. ,,

" Mâna araştırmak için şiiri deşmek, terennümü yaz gecelerinin yıldızlarını rağşe içinde bırakan hakir kuşu eti için öldürmekten farklı olmasa gerek. Et zerresi susturulan o sihir engiz sesi telâfiye kâfimidir ? ,,

" Şiirde herşeyden evvel ehemmiyeti haiz olan kelimenin mânası değil, cümledeki telâffuz kıymetidir. ,,

" Esasen mâna ahengin telkinatından başka nedir ? ,,

" Şiir, resullerin sözü gibi, muhtelif tefsirata müsait bir vüs'at ve şümulü haiz olmalı. Bir şiirin mânası diğer bir mâna almaya müsait oldukça, her okuyan ona kendi hayatının da mânasını izafe eder ve bu suretle şiir, şairlerle insanlar arasında müşterek bir teessür lisanı olmak payesini ihraz edebilir . ,,

Ahmet Haşim. (1885 — 1933)

Bu tarifler arasında büyük farklar vardır. Bunlardan her biri tarifedenin içinde yaşadığı zamana, sanatkârın karşılaştığı mes'elelere ve kendi san'at telâkkisine uygun düşer. Bu tarifler parlaktır, fakat bize şiirin ne olduğunu söylemez. Bu tariflerin telkinettiği fikirler çok renk-

li, dayandığı deliller göz alıcıdır. Bütün tezatlar kabuledilecek gibidir. Böyle olmakla beraber, — belki böyle olduğundan — Bizi tatmin etmez. Bu hal bizi ancak şiirin şiirle izah edilebileceği neticesine götürür. C. Major gamını sağır bir adama kim tarif edebilir? Yahut, kırmızılığın ne olduğunu doğuştan kör bir kimseye kim anlatabilir?

İşte şiirin " tarif edilemez ve yanılmadan tanılabilir. ,, olması bir rengin veya toprağın kendine mahsus kokusunun tarif edilemeden doğrudan doğruya tanılması gibidir.

Şiirin tarifi hakkında Louis Undermeyer diyor ki : " istıkrâ yolu ile, yani, şiirleri tetkik ederek onların müşterek noktalarını bulmak suretile yapacağımız bir tarif belki bizi şiirin tam bir tarifine yaklaştırabilir Bu suretle şiirin şöyle bir tarifini yapmaya belki cesaret edebiliriz : " Tasvir için hayalî bir vasıta olarak kullanarak ve insanlığın tecrübe, heyecan ve düşüncesile bir irtibat te'sis ederek bunları ritim ve kelime ile resmetmek san'atı. " Bu tarif bir çok şairlerin kendi ifadelerine de uygun düşecektir.

RAMİ KARUL

I R K I M

Sıyrıldı kılıç kından,
Yayıldı bu kızıl kan,
Asya bozkırlarından ...

Gerildi gümüş yaylar,
Kişnedi, coştu taylar,
Aktı engin alaylar ...

Irkım bir destan oldu,
Tarihlere şan oldu,
Çelik bir vatan oldu ..

REFET BALTA

Gönderilmemiş Mektuplar : 3

- Geceler Böyle Geçiyor -

Bilirsinki :
Gece yarısından sonra
Dünya uyur
Ve hatıralar uyanır .

Gece yarısından sonra
Gözlerin kerametini kaybedip
Zikrin fikre uyduğu sabittir.

Gece yarısı,
— Bu en psikolojik zaman —
Hüzne hülyaya olduğu kadar,
Fıskufücura da müsaittir.

Ama ben;
Karşımdaki esmer dıvarda
Beyaz bir ateş çizgisile belirmiş
Resmine bakıp,
Divanlardan ezberlediğim nefis mısraları terennüm ederek
Seni düşünüyorum ..

Bugün neş'esi biraz daha çoktu,
Bugün biraz daha çocuktu
Diyorum .
Senin için düşünülmemiş hiç bir ihtimal
Olmamasına rağmen,
Belki yine bütün gece ben
Seni düşüneceğim ..
Çocuktu,
Rengi uçuktu,
Neş'esi çoktu,
Vesaire diyeceğim ..
Sabahı getireceğim ...

İSMET BOZDAĞ

ESTETİK TERBİYE HAKKINDA

V

Yazan : HAYDAR TOLUN

Profesör *Cizek* cumartesi ve pazar günleri öğleden sonra umumî bir kurs açar ve buraya sınıf farkı gözetmeksizin on altı yaşından yüksek altmış çocuk kabul eder. Eğer ona metodunun ne olduğunu sorarsanız size: öğretmemek olduğunu söyler. Profesör cocukların yapacakları şeylere müdahale etmeği kabul etmez. O, her çocuğun söyleyecek, ifade edecek bir şey'i bulunduğunu düşünür. Yalnız on beş günde bir kendisi bir mevzu verir ve her resmi teşhir ederek ayrı ayrı tenkid eder.

Bundan başka Viyanada « yatılı faal mektep » ler de açılmıştır. Bunlar bilhassa nazır *Otto Giloeckel* tarafından kurulmuştur.

Çocuklar muallimlerile gezintiler yaparlar; müzeleri, atölyeleri, sergileri dolaşarak ders mevzularını toplarlar. Orta mekteplerde talebeler bahçe işleri, ciltcilik, modlâj orkestra teşkili gibi estetik faaliyetlerle meşgul edilirler; odalarını süslerler ve tiyatro temsilleri verirler. Bu suretle çocukların istidatları teşvik edilmiş olur.

İsviçrede sınıfların çiçeklerle süslenmesine itina edilir. İsviçrede astetik terbiye ile uğraşan cemiyetler yoktur. Bununla beraber müreb-

bilerin şahsî insiyatiflerile bu faaliyet çok güzel yürümektedir. Burada mektep binaları hemen hemen ekseriyetle sokağın gürültüsünden uzak ve bahçeler, parkların ortasına yerleştirilmiş süslü birer kutu halindedir.

Çok defa da mektepler göl kenarlarında veya dağ üzerlerinde bina edilmişlerdir. Bu suretle çocuklar tabiatin güzel menzaralarile karşı karşıya getirilmiş olurlar ve bediî terbiyeyi gözlerile alırlar.. Çok güzel bir güzellik çerçevesi içinde yaşayan çocuklar, his edilmez bir surette tabiî güzelliklerin aşıkı olarak yetişirler.. Bundan başka mektep mimarîsine de fevkalâde ehemmiyet verilmiştir. Binalar çok güzel, muntazam ve konforludur. Mektep resimlerinde çok terakki vardır. Ders kitaplarındaki resimler artistik bir alâka yaratacak mahiyettedir. ve hakikî bir itinanın mahsulüdür.

San'at endişesi el işi derslerinde de kendini gösterir. İsviçre mekteplerinde de, Almanya ve İsveçte olduğu gibi musikiye çok ehemmiyet verilir. Burada da mektepler; güzel nağmelerin taştığı bülbül yuvaları gibidir. Musikinin yanında, son senelerde ritmik jimnastik de büyük bir ehemmiyet kazanmıştır. *Jacques Dalcroze* sayesinde bu faaliyet tarzı; bütün memlekette hususî bir alâka bulmuş ve yayılmıştır. Hattâ ritmik jimnastik, musikî ve hareketten normâl insanlara nazaran daha fazla heyecan his eden körlerin terbiyesine de teşmil edilmiştir.

1923 de Jenevde yapılan (Gençlik ve neş'e bayramı) pek parlak olmuştur. Genç çocukların korolar teşkil ederek taganni edişleri, İsviçrede halkın günlük işlerini işaret ve taklitlerle yaşatarak alaylar halinde geçişleri, su oyunları çok dikkate şayan sahneleri ihtiva ediyordu.

İngilterede *Ruskin* nin içtimaî faaliyeti artistik pedagojinin ilk kaynağı oldu.

1883 de kurulan (San'at ve mektep birliği) estetik terbiyeye döğru ilk adımı teşkil etti. Bir çok artistler meşhur (*Fitzroy*) kolleksiyonunun meydana gelmesi için yardım ettiler. Bu kolleksiyon çok kıymetli renkli taş basmalarından vücude geliyordu. Ayrıca şehirlerin belediyeleri de sınıf duvarlarının süslenmesi için senelik bir mikdar para veriyordu. 1914 da bazı yenilik tarafdarı pedagoklar tarafından (Terbiде yeni idealler) adlı bir birlik kuruldu. Bu birliğin yıllık toplantıla-

rında estetik terbiye de mevzu olarak alınıyordu. Musiki, resim, el işleri, talebenin boş zamanları meselesi, açık hava mektebi ve tiyatro san'ati sıra ile münakaşa ediliyordu. 1917 de Londrada çocuklar tarafından yapılmış oyuncaklardan bir sergi açıldı. 1922 de tiyatro ve terbiye hakkında bir münakaşa yapıldı. Bu İngiliz hareketinde, dramatik san'atin ve dansın İngiliz muallim talebelerini daha fazla alâkadar ettiği görülüyor.

Meşhur romancı (*Humphry Ward*) in teşebbüsü ile bir çok şehirlerde (Oyun merkezleri) açıldı. Çocuklar akşam mektepten çıktıktan sonra oynamak, resim yapmak, okumak ve her türlü el işleri yapmak için bu oyun merkezlerine devam ederler. 1914 *Rachel* ve *Margaret Mc Milan* (Çocuk kampları) tesis edildi. Bu kamplar Londranın en sefil dıs mahallelerinde açılmış açık hava ana mektepleridir. Burada oyunlar, banyolar, dans diğer çalışmalar arasında çok mes'ut neticeler vermektedir. Bu müesseselerin kurucularından matmazel *Margaret Mc Milan* çocuk kamplarındaki faaliyetlerden aldığı ilham ile bir eser de neşretmiştir: « Muhayyele vasıtasile terbiye » [1] bu eserde, çocuğun yaratıcı muhayyelesini ve güzellik sevgisini inkişaf ettirerek çocuktan neler alınabileceği gösterilmektedir. Son derece entresan olan diğer bir birlik de (*La Guilde de Saint Christophe*) dir. Bu birlik matbaacılık, dokumacılık, fotoğrafçılık, odun işleri, dekoratif san'atlar, arıcılık, kümes hayvanları yetiştirme ve bahçıvanlık ile uğraşır. Birliğin gayesi bu faaliyet sahalarında güzellik ve tekâmül temin etmektir. **(Bitmedi)**

Haydar Tolun

---

[1] *Georges Alben, Londres.*

5 — 6 bin sene evvel Sümer Türkleri tarafından notalı olarak çalınan bir ilâhi neşrediyoruz. Bu ilâhinin mehare İngiliz musiki alimlerinden " Francis. W. Galpin ,, in 1937 yılında " Cambridge ,, de basılan. " The music of the Sumerians ,, isimli eserin 99 — 104 üncü sahifeleridir. İlk yazı yazmak şerefi nasıl Sümer medeniyetine aitse, ilk notayı yazmak şerefi de Sümer medeniyetine aittir.

Musiki alimimiz Hüseyin Sadettin Arelin bir mukayese ve tetkikine nazaran 6 bin senelik Sümer musikisi asırlar boyunca tekâmülünü devam ettirmiş ve Osmanlı musikisinin temeli vazifesini görmüştür. Itrinin mevlevihanelerde okunması mutad olan ve (Ya Hazreti Mevlâna Hak — Dost) diye başlayan mevlevî na'tı ile, metnini neşrettiğimiz Sümer ilâhisi, şekil ve ruh bakımından büyük bir ayniyet taşımaktadır. Büyük bir medeniyetin şaheseri ve Türk musikisinin temel ve ruhu olan bu Sümer ilâhisinin metnini okuyucularımıza sunuyoruz .

ULUDAĞ

Sümer metnine riayetle harfiyen tercüme edildiğinden şiveye ehemmiyet verilmemiştir.

İnsanın yaradılışına ait ilâhi

Vaktâki daimî bir çift olan gökle yer yaratıldı
Ve ana ilâhe olan Tanrı İnanna bunları kurdu;
Vaktâki onun tayin ettiği sahaya yer yüzü yayıldı,
Vaktâki gökyüzü de yeryüzüyle hem - âhenk olarak tersim edildi;
Irmakla kanal bir çizgi kadar doğru olarak aktılar
Ve Dicle ırmağı ile Fırat ırmağı yataklarını doldurdular,
İşte o zaman Tanrı An, Tanrı Enlil, Tanrı Utu ve Tanrı Enki,
O kudretli Tanrılar,
Tanrı Anunna ile, büyük ilâhlarla beraber
Yüksek tahtlarında azametle oturdular
Ve birbirlerine şu sözleri söylediler :
" Bu anda ki, yerle göğün hududu tayin edilmiştir.
" Ve ırmakla kanalın mecraları çizilmiştir,
" Dicle ırmağı ile Fırat ırmağından
" Her biri kendine tayin olunan yatağa yerleşmiştir;
" Biz daha ne yapabiliriz ?
" Daha ne yapılabilir ?
" Ey Anunna, ey büyük Tanrı,
" Sen daha ne yapacaksın ?
" Bizim daha ne yapmamızı istiyorsun ? ,,
O yerde ki ulu Tanrılar sâf bağlamışlardı
Ve hepsinin muktedâsı Anunna idi,
İçlerinden ikisi kadir - i mutlak olan Enlil'e şöyle dedi :
" Gün batısında gökle yerin birleştikleri noktada
" İki duvarcı Tanrı kurban edeceksin,
" Ve onların kanından beşer cinsini yaratacaksın;
" Onları ilâhların şu hizmetlerile mükellef kılacaksın :
" Irmağın sahillerine gidecekler
" Alelâcele;
" Elleri bellerle sepetler

" Kullanacak;
" İlâhların saraylarını
" I'lâ edecekler;
" Ölçülü hudutlar içinde mahdut tarlalarla
" Coşkun ırmağı tutacaklar
" Sağlamca;
" Kanalın mecrasile taşını
" Sağlamca tutacaklar;
" Su oluklurile yemiş ağaçlarını
" Olgunlaştıracaklar;
" Gökyüzünün kendisi de iyi gözlerle aşağı bakacak :
" Böylece toprağın özünü meydana çıkaracaklar,
" Anbarları mahsullerle dolduracaklar :
" Uzak karalarla denizlerden gelen hazinelerle de dolduracaklar;
" Her kulübeye ve her eve tokluk erişmişken,
" Bütün memleket hüsn - i imtizaçla gülerken :
" İşte böylece Tanrı Anunna tarlaları bereketlendirecek;
" Topraktaki bereket onların refahını arttıracak;
" Mukaddes bayramlar tam vaktinde yapılacak;
" Berrak sular serpilecek
" Tanrıların ulu mabedlerinin bulundukları yerlerde.
" Parlak bereket Tan ıları, servet Tanrıları,
" Bizzat ilâhlar,
" Öküzlerini, hayvanlarını,
" Koyunlarını, balıklarını, kuşlarını
" Bütün memlekette bollaştıracaklar;
" Tanrı Enul ile Tanrı Ereşul'a da
" Saf dudaklardan gür duâlar yükselecek . „
Ey Tanrı Aruru, ey bütün Tanrılar kraliçesi,
Onların evlâtlarına parlak tâlihler nasib et :
Âlimler, kahramanlar yükselecek;
Onlar başaklar gibi yerden biterek
Ebedî vatanlarına yerleştirilmiş oldukları halde, yıldızlar
Onların mukaddes bayramlarının etrafında dönecek.
Bunu kendi engelsiz iradeleri şeklinde Tanrılar
Böyle emrettiler :
Tanrı An ve Tanrı Enlil,
Tanrı Enki ve Tanrı Ninmah,
Bütün ulu Tanrılar.
İnsanlık ilk hayat nefesini nerede aldıysa,
Tanrı Nisaba işte orada kendi hükmünü kuvvetle tesis etmişti.

BİR TAVZİH

Yazan : R. Yalgın

Sayın Uludağ Mecmuasına

Uludağın Mayıs 1941 tarih ve 35 numaralı nüshasında (Küşteri II.) başlıklı yazıyı okudum. Bu yazının benzeri olan ve vaktiyle Bursa adında bay Sedadın neşrettiği metinindeki yanlışlıkların tekrarından ibarettir.[*]Müzemizin 1933 numarasında mukayyet olan mezar taşı üzerindeki gazel 1323 senesinde muzikai hümayun yüzbaşılarından bektaşi muhibbi Kemteri Mahlasını kullanan Raşit efendi tarafından yazılmıştır. Onun için üzerinde Küşteri değil Kemteri imzasını taşımaktadır. Taşın Küşteri ile alâkasıda yoktur.

Bu gazelin en doğru metni 1324 senesinde esbak Vilâyet baş kâtibi Şevket beyin kayın pederi Nail bey tarafından Bursa gazetesinde neşredilmiştir. [**] Mecmuamızda bir mısrağı noksan ve sekiz yanlışla çıkan metnin tam ve sıhhatli olan aslı şudur:

Nakşı sun'un remzeder hüsnünde rü'yet perdesi
Hacei hükmü ezeldendir hakikat perdesi
Sireti surette mümkündür temaşa eylemek
Hail olmaz ayn-i irfana basiret perdesi
Her neye im'ân ile baksan olur iş aşikâr
Kılmış istilâ cihanı habı gaflet perdesi
Bu hayalî âlemi gözden geçirmektir hüner
Nice Kara gözleri mahvetdi suret perdesi

[*] Bursa: yazan, toplayan Sedat; sahife 31 Sinan basımevi: İstanbul

[**] Bursa gazetesi : 23 teşrin sani 1324 numara 867

Şem'i aşkla yandırıp tasviri cismindir geçen
Ademi amed şüd etmekte azimet perdesi
Kangı zıllı iltica etsen fena bulmaz aceb
Oynadan Sultanı gör kurmuş muhabbet perdesi
Dergehi Âli abâda müstekimol Kemteri
Gösterir vahdet ilin kal'ıtıkta kesret perdesi

Küşteri başlığı altında çıkan gazelin eksik olan parçası şudur :

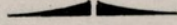
" Kılmış istilâ cihanı habı gaflet perdesi „

Bundan sonra metin içinde ufak tefek imlâ hatalarından başka bu kelimeler:

Doğru		Yanlış	
Siret	Doğru	Seyret	yanlıştır
Suret	«	Nusret	«
Aşkla	«	Aşkı	«
Zıllı	«	Akse	«
Aceb	«	Acaba	«
Kemterî	«	Küşterî	«
Cismindir	«	Cisminden	«

Şöylece düzeltilmelidir.

Gençlerimize bu bahse dair daha kuvvetli ve esaslı malûmat lâzım olur ümidile yirmi adet Bibliyografya maddesi sunuyoruz (makalenin sonuna bak)

Bu işe başlamış iken Uludağ Mecmuasında çıkan diğer bazı yazılardaki yanlış noktaların da bilinmesi faydalı olacak zannındayım.

(Uludağ : Sayı 33 sahife 25 de Hüsnü Hüseyin paşa . Sayı 34 sahife 55 de Süreyya Mustafa paşa ... Sayı 35 sahife 27 de İzzet Ahmet paşa) ların tercümei halleri imza ile bir tetkik eseri gibi yazılmıştır. Halbuki : Bu malûmat sicilli Osmaniden hemen aynen kopya edilmiştir. [*] Bu yazıların Her birinde üçer beşer de noksan ve yanlış vardır.

Kitap ve sahife zikredildiği cihetle mezkûr noksan ve yanlışlıkları artık herkes kendi tashih edebilir. Ben bu münasebetle ufak bir mütalâdan vaz geçmek istemiyorum. Çünkü: metodlu çalışmak için gençliğin buna ihtiyacı vardır.

İlmî, içtimaî bilhassa tarihî ve edebî çalışmalarda bir adam ne kadar âlim olursa olsun malûm ilmî kaide ve nizamlar altında çalışması lâzımdır. Meselâ: üstünde durduğu malûmatı istinsah ediyorsa sebeb ve alâkası, tetkik ve münakaşa ile tenkit yapıyorsa ondan evvel ve sonraki faillerini, mehazlarını ortaya koymak zaruretindedir. Aksi takdirde yapılan etüd ve münakaşalar

[*] Bakınız : Sicili Osmanî : Cilt 2 Şahife 64—77 Cilt 3 Sahife 462

hattâ edebî bile olsa mücerret mefhumlar ilim âleminde hiç bir kıymet ifade etmez.

Bilâkis böyle yazılan ve düşünülen mevzular intişar eder etmez saf kimselere ve yeni hevesli gençlerimize zarar da verir. Hele bunları not etmeğe yeltenenleri ve bu notlarla malûmat veya tez sahibi olmak isteyenleri fena halde mahcup eder.

Bunun için çok ağır başlı olan Uludağı mümkün olduğu kadar böyle tezatlardan esirgemek icap eder. İstinsah yapmayalım demiyorum; icap ederse bu gibi metinleri aynen de kopya edebiliriz. Ancak bunun doğru ve ilim yolu ile yapılması şarttır. İstinsah veya kopya işine mecburiyet hasıl olursa evvelâ kopya edilecek eserin adı ve sahifesi işaret edilmeli ve bundan sonra mevzu içinde geçen gayri me'nus kelimeler ile metindeki lûgatların bu günkü istimâl şekilleri ile gösterilmesi ve nihayet kitapta geçen ünvan ve memuriyet istilâhları varsa bugün ona mukabil olarak kullanılmakta bulunan ünvan ıstılahları vuzuh ile tarif edilmelidir Aksi takdirde başka türlü yapılacak her istinsah ve kopyada faide yerine zarar vereceği melhuz olduğu ilmin umumî düsturları arasında münderiçtir.

R. Yalgın
Müze Müdürü

NOT : Osman gazinin şairliği mes'elesine gelince : Bu bahsın en salâhiyettar rüknü olan üstad Fuat Köprülü ilk şiir inşat eden Sultan, Murat sanidir demektedir. «Tezkere sahipleri Hasan Çelebi ile Abdüllâtif efendinin müttefikan rivayet ettiklerine göre Sultanlar içinde en evvel Nazım söyleyen Sultan Murat Han sani hazretleridir.» [Bak: Yeni Osmanlı tarih edebiyat I Sahife 193] Metin ve tahşiyelere. binaen aleyh Osman Gaziye şiir isnat etmek hataldır. R. Y.

Bibliyoğrafya

1 — Georg Yakob : Geschicte des Schattentheaters : Bu kitap Karagözün Türkiyede nasıl intişar ettiğini gösteren en vâkıfane bir eserdir.

2 — 586 tarihlerinde bizzat Selâhattin Eyyübiye oynatılan hayale ait en eski eserlerden biri de 78 sahifelik Mısır tabı olan « Mataliülbüdur Fi Menazilissürür » adındaki kitabdır.

3 — « Fütühati Mekiyye » kitabının 317 inci bahsı (Bak : Istanbul umumî kütüphane el yazması 3745 numara)

4 — Samayloviçin türkistan san'atkârlarına mahsus bröşürün : Abdülkadir İnan tarafından tercümesi.

5 — Âbdullah Bin Daniyalın 610 trrihlerinde « hayal va zıl » hakkındaki « Tayfülhayal » adlı eseri (Istanbul Hekimoğlu Ali Paşa kütüphanesi el yazmalar numara 648)

6 — 658 tarihlerinde İmamı Şaaranî nin " Elyevakit Velcevahir " adlı

kitap Mısır basması ikinci sahife

7 — Evliya Çelebi cilt 1 sahife 654 - 655

8 — Yeni Mecmua cilt 4 numara 9 - 75

9 — Bursa fevkalâde nusha : « Karagöz » Bursada çıkan nusha 19 Ağustos 1325

10 — « Şekayıkî Numaniye » (Selim Ağa kütüphanesi yazmalar numara 817)

11 — « Miratı Kâinat » Mısır basması cilt 2 kısım 2 sahife 21

12 — « Güldeste - i Riyaz irfan » : sahife 226 (Küşteri bahsında Karagöz yoktur)

13 — « Mücelletünnisab » (Bak : Halet efendi kütüphanesi numara 628 sahife 368)

14 — « Mücemmülbüldan » Mısır basması cilt 2 sahife 389

15 — « Türk temaşası » Selim Nüshet 1930 sahife 6 (Gazelin metninde bir kaç kopya hatası vardır)

16 — Karagöz : Orhan Şahik Gökyay

17 — « Bursa gazetesi » : Numara 867-23 teşrini sani sene 1324 sahife 2 - 3 — 4

18 — « Türklerde Karagöz » : Doktor Süheyl Ünver [Eminönü Halkevi neşriyatı]

19 — « Hayat ansiklopedisi » sayı 55 sahife 2585 (Mezar taşı metninde yanlışlar ve mısrağlarda eksiklik var)

20 — Mehmet Küşteri Açıkses gazetesi 435 No. Yazan Hüseyin Kocabaş.

21 — Bursa adında bir etüd: yazan ve toplayan Sedat (Necip Aksopta olduğu gibi Şeyh Küşteri bahsi tamamen yanlıştır. Kitabe metni de Aksopun aynidir. Sahife 31)

R. Y.

TOMURCUK

Henüz doğdum bu şehirde
Henüz tanıdım insanları .
Henüz çiçek açtım
Beni koparmayın çocuklar .
Henüz misafirim gündüze .

Rengimi veren toprak oldu
Kokumu veren toprak
Ben saksıda kıvrılarak
Sâkıma üstten bakarak,
S e l â m v e r d i m ..

Uçurtmalar kaçırılır,
Camlar, çerçeveler taşlanır,
Oyunlar yarım bırakılırdı .
Fakat ben koparılmamalıydım
Bir gün için bir zevke takılmamalıydım. .

Yarım saksıda ağlar
Ben yakanda ağlarım
Hatırlandıkça koklanırım .

Artık yeter olsun zalim çocuk !
Bıktım usandım senden .
Arzusuz, arzusuz tebessümden .

İnsan ölür azât olur
Ben öldüm ne olacağım ?
Toprağa hasretmi kalacağım ?

Atıver göğsünden beni
Geçiver bu sevdadan .
Çocuk anlarmı vefadan .

Atıver göğsünden beni
Geçiver bu sevdadan ..

ORHON M. ARIBURNU

B A H A R

İhtiyar saçlarından mevsimin
Döküldü aklar .
Ve bir rüya sesinin,
Renk, renk ve çeşit çeşit gölgelerinin
Şarkılarına başladı dudaklar .

Mevsimlik renklerini, yapraklar
Hasret şarkılarından aldılar .
Vo kuşlar
Ezelî şarkılarına
Yaprakların renklerinden başladılar

Artık, genç
Ve güzel köylü kadınlarının
Ümit ve teselli dolu tohumlar,
Bereket şarkılarile dökülecek
Avuçlarından ...

Yanık şarkılar duyulacak,
Tozlu köy yollarından
Ve yosmalar dönecek
Bir zaman,
Harman oyunlarından .

Bu mevsim birşeyler getirecek ki bize,
En fazla bereket ve arşın boylar
Girecek Ekinlerimize .

Bu mevsim
Her şeyi altın yapacak .
Bu mevsim bir zaman
Ocak başlarının
Köy masallarında anlatılacak ...

Bu mevsim refah ve saadet taşıyacak .

FARUK TAŞKIRAN

Muhtelif yaşlardaki çocukların Comportemant ve elemanter zekâ tezahürlerine ait tetkikler

II

Yazan : MİTHAT ÖZGÜÇ

Gene (John Dewey) adedin menşeini şöyle izah ediyor : Zihinde adet mefhumunun nasıl teşekkül ettigini araştırırsak neticenin mesahaya (ölçüye) dayandığını ve mesahanın da zihnin faaliyetini tanzim ve tertip ettiğini görürüz.

Adet vasıtaları kullanmaktan, yahut küçük hareket vahitlerini birleştirip evvelce verilen miktara kıymetçe, müsavi bir bütün hareket yapmak üzere kullanmaktan doğar.

Bazı müellifler; eşyadan her bir şey, birdir ve böyle olduğu için zihinde adet tasavvurunun husulüne tabii bir zemin hazırlar diyorlar.

Yukarıda söylediklerimizi toplayacak olursak :

I — Bir keyfiyeti tahdit etmek, onu değiştirip bir kemmiyet yapar. Ona henüz tayin edilmeyen bir miktar verir ki, o da, büyüklük ve ağırlık keyfiyetleridir.

II — Henüz tarif edilmeyen miktar, bir mecmuu kabul edilip ölçüden geçirilerek muayyen bir adedi kıymete çevrilir.

III — Ölçme muamelesi, miktar vaidinin o mecmua muadil oluncaya kadar tekrarıyla yapılır.

IV — Bu miktar vaidi ölçüldüğü zaman bütün adedi kıymetin bulunması tamam olur. Meselâ : beş kilo tam ve doğru ölçülmüş bir miktardır. 5 yumurta ise tam ölçülmüş bir miktar değildir.

Çünkü yumurta tartılarak değil, dane hesabile satılır. Eğer bugünkü fiyatın beş on misli pahalı olsa, o zaman her yumurtanın ağırlığı bir olmadığından tartılarak satılırdı. Evvelcede söylendiği gibi adet ve ölçülen vahit birlikte, kemmiyetin mutlak miktarını verir. Adet yalnız başına kemmiyetin nisbî kıymetini gösterir. Çünkü adet daima nisbet ifade eder. Meselâ : yedi mücerret adet olarak hem yedi metrenin bir metreye, hem yedi milimetrenin bir milimetreye, hem yedi günün bir haftaya, hem yedi liranın bir liraya nisbetini gösterir. Sadece yedi olarak bunun hiç bir manâsı, muayyen hiç bir kıymeti yoktur.

Newton adedi şöyle tarif eder : Adet, bir kemmiyet ile ayni neviden diğer bir kemmiyet beynindeki mücerret nispettir. "Oyler,, adet bir kemmiyetin vahit itibar edilen diğer bir kemmiyete nisbetidir der. Adet, kemmiyetin inkişaflarından biridir. Onun Kesreti ve vahdeti alel umum kemmiyetin daha umumî iki yüzüne mütenazırdır ki (simetrik) onlarda ayrılık ve birliktir. Her kemmiyet vahidlerden mürekkep bir vahiddir. Ayni zamanda kendisi vahidlerden mürekkep olduğu gibi mevcut yahut mümkün sair bir büyük vahidin cüz'ü yahut birimidir. Meselâ : Gm. vahidi, cm gm vahidlerinden mürekkep olduğu gibi, gm. vahidleri de kilo gramı teşkil eder. Adet bu manâların ikisini de zımnen havidir. Yani kesret ile vahdeti. Lâkin bunları doğru ve tam olarak ifade etmez.

Çocuğun zihninde bu mefhum tamam değildir. Hülâsa adet sarahaten açıkça ifade ettiğinden fazla bir manâya delâlet eder.

Tecrübeler

Denemelerimi İstanbuldaki muhtelif okulların yuva ve ilk kısım okurlarile kreşlerdeki 3, 4, 5, 6, 7, yaşındaki çocuklar üzerinde yap-

tım. Her yaştaki çocuklar bir gurup teşkil etmek üzere birinci gurupta 10, ikincide 15, üçüncüde 25, dördüncü ve beşinci guruplarda da 25 er süje olmak üzere ayni deneme 100 çocuğa tatbik edilmiştir. İlk iş olarak denekelerin yaşlarına göre zekâ seviyelerinin inkişafının normâl olup olmadığı Terman zekâ testi ile kontrol edilmiştir. Yapılan tecrübe iki kısımdır. Birinci kısmı taşıma, ikinci kısmı da mukayese edebilme keyfiyeti teşkil ediyor. Burada tecrübelerin her süjeye ayrı ayrı tatbikini alacak değilim. Sadece her yaştaki deneklerden bir kaçını numune olarak alacağım. Asıl gayem elde edilen neticeleri mukayese ederek rastlanan elemanter zekâ tezahürlerini tesbit etmektir.

Birinci gurup : üç yaşındakiler :

Selma :

Süje Karagümrük kreşinden ve bir işçi kadının kızıdır.

Tecrübe 1 : Denekle yalnız olarak bir odada bulunuyoruz. Çocuğun önündeki masada altı portakal, her an görebileceği ve portakallara yakın bir yerde de küçük bir sepet var. Süjeye portakalları alıp bize getirmesi söyleniyor. Çocuk evvelâ duraklıyor, sonra birer birer alıp getiriyor.

Tecrübe 2 : Aynı masanın diğer tarafında 15 cevizden müteşekkil bir yığınla 15 dane fındık büyüklüğünde siyah şeker yığını var. Çocuğa bunların hangisi çok diye soruluyor. Ceviz yığını daha büyük bir saha işgal ettiği halde, süjeyi şekerler alâkadar ediyor ve onların daha çok olduğunu saymadan birden bire söyleyiveriyor. Şekerlerin neden çok olduğu sorulduğunda babam öyle söyledi diyor.

Birsen :

Yenitürkiye ilk okulunun yuva kısmına yeni gelen bir çocuk.

Tecrübe 1 : Masanın üstündeki portakalları bize getirmesi söylendiğinde, hiç hareket yapmıyor, biraz daha israr edilse ağlayacağı mimiklerinde açıkça görülüyor.

Tecrübe 2 : Masadaki şekerlerle cevizleri gösteriyor ve hangisinin çok olduğunu soruyoruz. İkisine de ayrı ayrı baktıktan sonra, karamelâları gösteriyor. Sayı saymasını bilirmisin diyoruz cevap ver-

miyor. Gel beraber sayalım diyor ve saymaya başlıyoruz. O yine sükût ediyor. Bu defa siyah şekerlerle karamelâları gösteriyor, bunların hangisi çok diye soruyoruz, yine cevap vermiyor.

Necdet : **(Kreş) .**

Tecrübe 1 : Portakalları taşımak için 3 tanesini bir elile göğsünde tutumaya güç halle muvaffak oluyor. Fakat diğer üçünü koyacak yer bulamıyor.

Tecrübe 2 : Şeker ve ceviz yığınlarını mukayese ederken, gözü daima şekerlere kayıyor ve onların tesiri altında kalarak cevizlere bakmadan şekerlerin çok olduğunu söylüyor. Tabii bu hükmü verirken ne saymaya, ne de işgal ettikleri sahaya bakmağa lüzum görmüyor.

Fahrettin : **(Kreş)**

Tecrübe 1 : Portakalları taşımak için evvelâ elini alet olarak kullanmak istiyor. Sonra bir müddet düşünüyor, bir müddet sepete bakıyor, birdenbire göğüslüğünün eteğini kaldırarak portakalları dolduruyor ve bu suretle bize getiriyor. Bu hareketlerde bazı iptidaî zekâ tezahürleri müşahede ediliyor. Evvelâ elini alet olarak kullanmak istemesi, sonra sepetle alâkadar olması nihayette kendisine en yakın olan eteğinden istifade etmesi gibi.

Netice :

3 Yaşında 10 süje üzerinde yaptığımız tecrübelerden alınan neticelere bakarsak bu 10 çocuğun hemen aynı comportement'ları gösterdiklerini görüyoruz. Yalnız süjelerden bir tanesi eteğinden 2 tanesi de el ve göğüslerinden istifade etmekle arkadaşlarından farklı bir hareket yapmış oluyorlar.

Mukayesede ise hemen hepsi aynı comportement'ı gösteriyorlar. Yalnız bir denek yığınları topladıkları saha genişlığine göre fakat doğru olarak mukayese ediyorlar. Bunlar bize gösteriyor ki 3 yaşındaki çocuklarda henüz etraflarındaki aletlerden istifade etmek veya kendi bedenlerini alet olarak kullanmak kabiliyeti ile miktar mefhumu henüz teşekkül etmiş değildir.

İkinci gurup : 4 yaş'ndakiler :

***Şule* : (Şişli Terakki lisesinin yuvasından) :**

Tecrübe 1 : Çocuğa masanın üstündeki portakalları alıp diğer masanın üzerine koyması söyleniyor. Denek biraz durakladıktan sonra ikişer ikişer taşımağa başlıyor. Biraz sonra onları oradan alıp yine buradaki masaya getir diyoruz. O zaman elini göğsüne yaklaştırıyor ve hepsini üzerine yerleştirerek bir defada getiriyor.

Tecrübe 2 : Ceviz, karemelâ ve siyah şeker yığınlarından karemelâ ile diğer şeker yığını gösterilerek bunlardan hangisi daha fazladır diye soruluyor. Çocuk her iki yığınada baktıktan sonra kapladığı saha az farklı, fakat aynı sayıda bulunan kâğıtlı karemelâ kümesinin daha çok olduğunu söylüyor.

***Mehmet* : (Kreş)**

Tecrübe 1 : Portakalları taşımak için evvelâ masaya yaklaşıyor, göğsünü tam kenarına temas ettirdikten sonra bir elile 5 öteki elile de 3 portakalı çekerek hepsini göğsüne dayıyor ve öylece getiriyor.

Tecrübe 2 : Aynı sayıda fakat aynı büyüklükte olmayan şeker ceviz ve karamelâların mukayesesini saymadan kapladıkları sahanın büyüklüğüne göre yapıyor. Binaenaleyh en çok cevizler, sonra karamelâlar ve en azda şekerlerin olduğunu söylüyor. Şekil itibarile mukayeseyi doğru yapıyor. Her birine ayrı ayrı saydırılmak istenildiğinde sayamıyor.

Netice :

4 yaşındaki 15 denekten alınan neticeleri incelediğimizde her 2 tecrübedede hemen hemen hepsinin aynı comportemant'lar gösterdikleri müşahede ediliyor. Yalnız gerek taşıma ve gerek mukayese tecrübesi neticesi her çocukta bazı ufak tefek farklı comportemant'ları görülüyor. 1 inci gurupla, 2 inci gurubu karşılaştıracak olursak, bunlarda 3 yaşındakiler gibi etraflarındaki aletlerden istifade edemiyorlar. Fakat kendi vücutlarını alet olarak kullanabiliyorlar. Bununla 3 yaşındakilerden farklı bir comportement göstererek bir derece daha ileri gitmiş oluyorlar. Mukayeseyi hemen hepsi şekillerine, yani kapladıkları sahanın büyüklüğüne göre doğru olarak yapıyorlar. 15 denekten 12 sinin say-

madan ayni şekilde mukayese yapması bu yaştaki çocuklarda da adet mefhumunun tamamile teşekkül etmemiş olduğunu gösteriyor. Mamafi Şişli terakki lisesindeki 4 denek mükemmel sayabiliyorlardı. Ayni yaşta olan bu çocuklardan bazılarında adet mefhumunun teşekkül etmiş bazılarında ise teşekkül etmemiş olmasının başlıca sebeplerinden birini muhitin tesirinde aramak icap ediyor. Çünkü Şişli muhitinde mürebbiye ile büyüyen 4 yaşındaki bir zengin çocuğunda henüz teşekkül etmiş değildir. Çünkü amele kadın sabahleyin işine giderken çocuğunu kreşe bırakıyor ve akşam üstü dönüşünde alıp evine götürüyor. Evde çocukla meşgul olamıyor. Halbuki Şişli muhitinin zengin çocuğu evde hem mürebbiye vasıtasile bir çok bilgiler ediniyor, hemde okulunun yuvasında kendisile iyi meşgul olunuyor. Bu iddiayı bay Sabri Esat Siyavışgil'in zekâya dair bir makalesinde gördüğüm bazı ruhiyatçıların fikirleri de takviye ediyor. Fransız ruhiyatçısı " Lahy ,, ye göre, pratik bir maksat uğrunda yapılan testlerin tatbiki esnasında şimdiye kadar vücudundan şüphe bile edilmeyen bazı vakıalara rast gelinmiştir. Bunlardan biri, çocuğun testlere verdiği cevapta ve binnetice zekâsında, içinde yaşadığı muhitin tesirlerini müşahede etmek olmuştur. Aynı fikirleri kuvvetlendirecek bir delilde, Amerikanın büyük harpte psikoloğlara yaptırdığı bazı araştırmalardır. Bu araştırmalarda süjelerin testlere iyi veya fena cevap vermelerinin sebeplerinin, mensup bulundukları sosyal sınıflardan ileri geldiği tesbit edildi. Bu testlere en iyi cevap verenler, serbest meslek sahipleri, bunlardan sonra memurlar, mütehassıs ameleler ve nihayet alelâde işçilerin olduğu görüldü.

İsviçreli mürebbiye " Melle Descoeudres ,, çocukların ana dillerini ve adet mefhumunu ne şekilde öğrendiklerine dair yaptığı araştırmalarla, orta halli aile çocuklarile, aynı yaşta olan amele çocukları arasında bazan " 2 zihin yazı ,, fark bulduğunu söylüyor. Bunlarla da görülüyor ki bütün psikoloğ ve pedagoglar sosyal muhitin çocuk zekâsına olan tesirini inkâr etmiyorlar. — Bitmedi —

MİTHAT ÖZGÜÇ

- TAHASSÜSLER -

Tatlı rüzgâr bana yardım et ...

Bu kadar güzel bahara kavuşacağımı bilseydim, küçük yuvamdan daha çabuk kanatlanırdım ... Bak her terafım tül bulutlarile kaplı; çok, pek çok hafifim; Gökler bana kokulu ve serin tahterevan kurmuşlar, uçuyorum ... Çiçekler beni bekliyor . Hayat ne güzel ne sevimli ! ...

Ne o nazlı Çiğdem ? Neden boynun bükük; hastamısın ? Yoksa sıcak mı ? Dur, sana kanatlarımla ılık bahar rüzgârı getirdim ...

" Derdimi bilemezsin sevgili küçük. Ben baharın ilk günlerini tatan fakat aşıkı yaza kavuşamadan solan zavallı kızım; solgun başını kanatlarımın getirdiği rüzgâr diriltemez . Aşıkım, ona kavuşamıyorum ve daima hayatım baharın en tatlı gününde hüzünle gidecek . „

A . A ... Zavallı ! ... Aşk insanı kavurur mu ? Senin görecek işin yok galiba; doğru; kanatların yok uçamazsın . Hayat kedere değmez bak güneş hava, su var yaşamak var ...

" Evet ama ölüm de var . Bak bana küçücük kızıl bir konca idim; rengim hayatımın aksidir . Bülbüle aşıkım; sesi beni gaşyetti onu dinledikçe serpildim geliştim; fakat şimdi ... Ben göz yaşı gibi damla damla dökülüyorum ... O hâlâ ötüyor . „

Of ! ne fena ... Beni al rüzgâr uzaklara götür, işte tül kanatlarımı gerdim, uçmak istiyorum ama içim burkuldu, neş'em yarım gibi .

" Biz de öyleyiz nazlı kelebek! bak aynı sap üzerinde dört kişiyiz ama ikimiz ayrı; onlar ikisi ayrı. Biz annemizden küçücük öksüz kaldık onun için rengimiz ve fistanlarımız sarı. Ne olacak bizi süslemiyor ki kendisi ve kızı bak gene giyinmişler .. Gözleri gece kadar kara. Morlu, sarılı, mavili, dantelli ve oyalı elbiseleri var ... İnsanlar " Hercai „ diyorlar ... Hayır nazlı kelebek sadere « Üveyana » . „

Sizde öylesiniz küçük aptallar, sizi de ufacık şeyler üzüyor bak söğüte ... Ne güzel tatlı rüzgâr beni ona götür ... Serin suyun güzelliğine kendini kaptırmış " Sallım Söğüt „ e gidelim . Ne o oda ağlıyor göz yaşları suda halkalar olmuş. Güzel saçları mevzun omuzlarına dökülmüş, yeşil gözleri yaş dolu ... A! elbiseleri de yırtık ne oldun güzel Söğüt ...

" Hayat ihanet dolu ... Biliyorsun ona âşıkım; çocukluğumdan itibaren kollarımla sarar, gözlerimle okşarım. Fakat ah ... Aşkım ihanet görüyor; onu bazan koynuna bir selvi dalı bazan bir kavak parçası almış kaçırırken, tatlı sesi ve nüvazişleri ile okşarken görüyordum. Fakat bugün; o kadar coşkundu ve yeni sevgilisi o kadar çirkindi ki .

Güzel kelebek ! düşün bir kere koskocaman bir " Kara çalı „ .. Onu kollarında sıkıyordu ... Nasıl oldu bilmiyorum; kollarım ve başımla üzerine atıldım . İşte o hain beni tokatlarile hırpaladı ve sevgilisi üstümü, ellerimi parçaladi saçlarımı yoldu ... Ağlıyorum acıma ve perişanlığıma değil onu kaybederim korkusile ağlıyorum zira ayrı yaşayamam .]

NECLÂ N.

İtibarın devam ehemmiyeti

Hocam
MUSTAFA ŞEKİP TUNÇ'a

Cemiyeti; hissî, cinsî, ticarî ... münasebetlerin yuğruluşu kurmuştur. Ticarî maksatlara ve hissî anlaşmalara dayanan bu münasebetlerimizde karşımızdakinin şahsiyetini unutturacak menfaatlerimiz olduğu gibi, sırf münasebette bulunduğumuz kimseyi istihdaf eden meyillerimiz dahi olabilir.

Maddî ve manevî birer ihtiyaç olan bu sarılmanın, şahsiyete ehemmiyet vererek işle; işe kıymet vererek şahsiyetle yapılması münasebetlerimizi ahlâkîleştirebilir; müşterek hayatımızın tahmil ettiği zaruretleri karşılamak suretile kurmağa mecbur olduğumuz münasebetleri kendi menfaatlerimize göre kıymetlendirdikçe, bu alâka, kıymetlendirilenin değil; bu tenezzülü gösterenin ahlâkî seviyesini tayin eder.

Hakikî itibarın devamı muvakkat değildir; Tefevvuklarını kazanç salâhiyetinden alan kimselerin bu kudretlerinin menba ve istikametlerini tetkik etmedikçe alâkamızın şuuru teşekkül edemez.

Maddeten ve mânen hâkim bir iktidara malik olan böyle bir salâhiyeti red veya kabulde hür olmadıkça kendi şahsiyetimizin içtimaî liyakat seviyesinden şüphelenmeliyiz.

Ticarî hayatımızı halin şartlarına göre ayar ederken insanlar ile

[*] Bu makalenin birinci kısmı Gün gazetesinin birinci sayısında intişar etmiştir.

olan münasebetlerimizde bu şartların nev'ine göre değişiyor; ahlâkî hayatımız için çok tehlikeli olan bu tahavvülleri sırf hayatî menfaatlerin zaruretile idare etmek suretile, ve buna maneviyatımızı mümkün mertebe karıştırdıkça itibarı faydaya esir olmaktan kurtarabiliriz.

İnha veya ihyası kanun tahavvüllerine bağlı olan siyasî salâhiyet ile; yine iflâs veya iktidarı iktisadî şartların oynayışına göre ayarlanabilen ticarî hakimiyetler şahsiyet olarak rağbete lâyık değildir. Bu gibi iktidarlara gösterilen alâka, hasbî bir hûrmet olmaktan çok uzak bir ahlâki zaaftır ki, hareket noktasını menfaatten alır.

Cemiyetimizin moral ve değer miyârını tayin edecek olan muteber insanı içtimaî vicdanımızın ve şuur seviyemizin hür kanaatlerile tefrik etmek mecburiyetindeyiz. Kişiler hakkında bir tefrik kabiliyetine, işi üstünde bir istidat muayyeniyetine, münasebetlerinde şahsî bir mevkie sahip olmayan kimselerin ruhî seviyeleri karıştıran küçük zaafları yüzünden düşündüğümüz moral buhrandan kurtulmak için hasbi teveccühümüze lâyık olanları aramalı, bulmalıyız.

Seviye ve şümul itibarile insanlığımızın ihyasına çalışan meslekler vardır ki, müntesiplerinin iktisap ettikleri mesleki seciye dahi şahsî tefevvuklarını temin eder. İnsanlığımızın yuğruluşunda kuvvetli bir rolü olması lâzım gelen bu meslek müntesiplerinin kanuni ve ticarî tahavvüllerle değişmeyen salâhiyetlerine tamamen hasbî bir kanaatle bağlanılmadıkça ruh seviyelerinin teşevvüşü devam edecektir.

İtibarın devamını, menfaatlerin teveccühü değil, siyasî, ticarî ... Tahavvüllerin yıkamıyacağı bir şahsiyet imtiyazı temin ettiğine göre bu mümtaz liyakatı, şümul itibarile insanlığımızın ihyasına çalışan mesleklerin üstün ve hür insanında aramalıyız.

CELÂL AHMET

Yüksek Mimar Sedat Çetintaş'ın Bursa Halkevi adına Tayyare Sineması salonunda vermiş olduğu konferansın metnidir.

Türk Mimarî Tarihimizde
BURSA ESERLERİ

Türk medeniyeti ve Türk mimarisi tarihinin pek eskilere gitmeden orta ve son zamanları yani XI. inci asırdan beri yaşamakta olduğu safhaları üzerinde bazı tasnifler ve bölümler yapmağa lüzum görüyorum ki, bu bölümler arasında Bursa eserlerinin kronolojik yerini ve durumunu bulabilelim ve bu duruma göre de size onun hüviyetinden ve tarihteki rolünden bahsedebileyim.

Bu bakımdan Türk mimarisi başlıca iki mühim devreye ayrılır: Birisi Selçuk medeniyeti, diğeri de Osmanlı medeniyeti . .

Biliyorsunuz ki, Selçuk mimarlığı nihayet iki buçuk asırlık bir zamana sığabilen siyasî hayatı içinde hakikatte bu kadarcık dar bir zamana sığamıyacak bir parlaklık gösterdikten sonra XIV. üncü asırda yerini ve rolünü Osmanlı adına ve Osmanlı mimarisine terk ediyor. Gerçi inhilâl eden Selçuk imparatorluğu enkazı üzerinde Osman oğulları ile birlikte daha bir çok feodal teşekküller, yer yer Türk beylikleri türemiştir ki, bunlar bulunduğu memleketlerde yine monümantal binalar kurmakta devam etmişlerdir. Fakat bütün bunların yapmakta devam ettikleri binalar Selçuk mimarisinin aynen ve hiç bir değişiklik yapılmadan devamı halindedir. Hattâ bunların en kuvvetli ve en ömürlüsü olarak Osman oğullarını da uzun müddet uğraştırmış olan Karaman oğullarının bile Konyada, Lârende'de kurdukları âbideleri Selçuk âbidelerinden mimarî şahsiyet bakımından ayırmak pek zordur.

Fakat Osmanlı Türkleri böyle yapmamışlar; yeni açtıkları siyasi hayatlarile birlikte san'atta da yeni bir tarihin sahifesini açmak lüzumunu hissetmiş olduklarını işte bu kıymetli eserlerden anlıyoruz. Fakat şu noktayı ehemmiyetle kaydedeyim ki, Osmanlıların yaptıkları bu yenilik hiç bir suretle yabancı tesirlere kapılmak suretile vaki olmuş değildir. Yalnız ve yalnız Selçuk mimarisindeki külfetli tezyinatı sadeleştirmek ve ayni zamanda bu sadeliği plânlarda da gözeterek aynı ruh ve aynı kanunlar dahilinde çalışmak suretile sa'at, mimariye yeni bir çığır açmak gayesine doğru yürümüşler ve bunda muvaffak olmuşlardır. Yani Osmanlı mimarisinin işte şu yanı başımızda Orhan Gazinin yaptırdığı, huşu ve hürmetle seyrettimiz ilk binalarının özü, Selçuk olduğu gibi, daha sonra izah edebileceğim yükseliş ve tekâmül hadisesinin de yine Selçuk mimarisine istinaden bu mazhariyete kavuştuğunu söyliyeceğim. Fakat baştan başa Osmanlı tarihinde yapılmış olan binalar şöyle dursun bu binalardan kopmuş her hangi dekoratif bir parçanın bile Selçuk tarihinden ayrılan şahsiyetini tayin etmek güç bir şey değildir. Demek ki arada yani Osmanlı mimarisile Selçuk mimarisi arasında bariz bir fark vardır.

Türk mimarisi Selçuk tarihinden Osmanlı tarihine intikal ederken hiç bir yabancı medeniyetin nüfuzuna kapılmadan kendi ruhu ve kendi bünyesi üzerinde modernize edilmiş ve gelişmiş bir mimaridir.

XIV. üncü asırda başlayan Türk mimarisini böyle bir vasıfla tarif ettikten sonra bu mimarinin de müteakip zamanlarda kazanmış olduğu hususiyetlerine, safhalarına geçebiliriz. Meselâ: Osmanlı mimarisinin ilk mühim tarihi safhası XIV. üncü asırda işte şu Orhan bey binaları ile başlayıp İstanbul fethine kadar devam eden zaman ve bu zamanda vücuda gelen eserlerdir ki biz bu zamana (başlangıç devri) ve eserlerine de (başlangıç devri eserleri) diyoruz ki işte Türk mimarı tarihinde Bursa eserlerinin mevkiini de bu noktada bulmuş oluyoruz.

Şimdi başlangıç devri eserlerine yani Bursa binalarına hep birlikte bir göz gezdireceğiz bazı tetkikler ve tahliller yaptıktan sonra dikkate değer bazı noktaların da aydınlanmasına çalışacağız.

Hep biliyoruz ki, Bursada Osman beyden kalma eser yoktur. Tarihte ilk **Osmanlı** eserleri Bursa fatihi olan Orhan beyle başlar.

Orhan beyin Bursa eserleri Karaman oğlunun yakıp yıktığı hisardaki (Bey) sarayı ile cami, imaret, han ve hamamdan ibaret bina manzumesile başlar. Ve bunlar **Osmanlıların** medeniyet tarihine ilk olarak çıkardıkları eserler ve bize ilk armağanlardır.

İçinizde hatırlayanlarınız vardır ki ben, 934 senesinde Orhan camisi ve bilhassa Emir hanı üzerinde emek esirgemiyerek hususî bir ehemmiyetle çalışmış ve onun restorasyon resimlerini yapmıştım. Benim bu çalışmalarım

Bursa Halkevimizin nazarı dikkat ve ehemmiyetini celbetti ve o vakit şükranla lâyık bir müvazi cephe ile şer'iye sicillerinde tetkikat yaparak bize çok kıymetli dokümanlar buldu. Şu suretle de benim mesaimi teyit ve takviye etti ki, yüksek huzurunuzda evimizin bu yüksek mesaisini şükranla yadetmeye mecburum.

Benim yaptığım tetkikat ve tatbikatın muhassılası olarak ortaya çıkan resimlere göre; bu binanın bazı Türk müelliflerin dediği gibi sipahi kışlası filân değil Orhan bey zamanında yapılmış mükemmel bir ticaret hanı olduğu meydana çıkmıştı. Binanın altlı üstlü avluya bakan revakları vardı. Alt katlarda birer demir kapıdan başka menfezleri bulunmayan mükemmel ve mahfuz ardiye ve depoları üst katta ise mükemmel kapı ve pencereli, şömine ve hücreli odaları vardı. Üst kat revakların ayakları arasında yazlık sedirleri ve oturma yerleri vardı. Kapalı çarşıya kalbedilmiş olan mükemmel ve metin bir cephesi ve muhteşem bir kapısı vardı ki şimdi bu cepheden eser bile kalmamış yalnız kapısı yerinde duruyor. Hanın arka tarafında bir ahırı bulunuyordu. Hatta sonradan Ulucami minaresi yapılırken minarenin temelini hazırlamak için ahırın bir köşesi minare temelinin hatırı için çalınmıştı bile. Hülâsa : ortaya çıkan bu mükemmel binanın Halkevimiz tarafından bulunan vesikalarına göre de bir çok tarihî hakikatleri aydınlanıyordu. Meselâ : bu vesikalardan öğrendiğimize göre bu hanın ismi X. uncu hicrî asra kadar (Bey hanı) imiş Ondan sonra Arap edebiyatı nüfuzu altında bu isim (Emir hanı) şeklinde çevrilmiş Sonra burada tartılan her hangi bir emtianın sahibine verilen vesika memlekette itirazsız olarak muteber imiş. Hulâsa (Bey hanı) o vakitler adetâ ticaret odası, ticaret borsası ve saire gibi memleketin iktisadiyatında rol yapan bir müessese imiş. Hattâ bu vesikalarda (Bey hanı) nın muhtelif zamanlarda tamiratını ve kira işlerine taallûk eden ve odalarının bile miktarını bildiren malûmat bulunuyor ki, bütün bu malûmat yaptığım restorasyon resimlerini teyit ve tesbit eden müeyyideler oluyordu. Demek ki ben bu hareketimle Bursadan bahse kalkışan ecnebî müelliflerinin adından ve kendisinden bahse bile lüzum görmedikleri ve yerli müelliflerin de şahsiyetini bulamadıkları Orhan Bey hanını tarihin meçhuliyet perdesini yırtarak ortaya çtkarmış oluyordum.

Evimizin şer'iye sicillerinden bulup topladığım vesikalar arasında bir tanesi de mimari mevzuu dışında daha başka manâlar ifade eder mahiyettedir. Meselâ : bu vesika şunu söylüyor . Fetihten bir kaç yıl sonra Orhan beyin hisarın şarkındaki düzlükte bir cami bir han bir hamam bir imaret yapmış olduğunu haber veriyor. Demekki asayişsizlik yüzünden hisarda tıkılmış kalmış olan Bizanslılardan bu şehir Türk eline geçince Osmanlılar medeni bir huzur ve asayiş içinde hisardan ovaya inerek ilk binalarını bu düzlükte yapmışlardır. Bu hareket Türklerin medenî ülkülerine ve Bursa kalesini feth eder etmez şehri ovaya doğru genişletmek lüzumuna kail bulunmuş olduklarına, asayişin mükemmel olduğuna ve daha bir çok güzel şeylere

delâlet etmektedir. Zaten Orhan beyin karısı Nilüfer adına ovada yaptırmış olduğu Nilüfer köprüsü de idaresi altındaki memlekette şehirler muvasalasını ve yollarını, köprülerini hülâsa gerek askerlik, gerek ticaret bakımından yurdun umranını medenî bir ülkü altında düşündüğünü isbat etmez mi ?..

Bu köprü (Aptal köprüsü) diye anılan ovadaki Nilüfer çayı üstündeki köprü idi. 935 yılında bu köprünün ikinci Muradın mihraplı köprüsü ile birlikte maruz kaldığı bir tehlikeye karşı ciddî bir mücadele açmış ve bunların mutlaka muhafazasını istemiştı. Fakat ben Edirneye gittikten sonra bu köprülerin mukadderatının hangi noktada karar kılmış olduğunu şu dakikada bilmiyorum . . Sizler daha iyi bilirsiniz.

Arkadaşlar, Orhan camisinin Karaman oğlu tarafından yakılıp yıkıldığını ve Çelebi Mehmet tarafından tekrar yapılmış olduğunu bazı kitaplarımız yazar. Benim bu noktada mütereddit olduğumu size arzetmek isterim. Çünkü mimarinin her şeyden evvel ve kronolojik hususiyetlere göre kendi ifadesi ve kendi şahadeti vardır. Netekim geçen yıllarda münakaşasını hatırladığınız İstanbulda Sultan Ahmetteki İbrahim paşa sarayını da kitaba filân bakmaya henüz vakit bulamadan evvelâ kendi bünyesine ve kendi şahsiyetini ilân eden ifadesine inanarak keşfetmiştim. Şimdi de Orhan camisindeki bütün mimari hususiyetlerden ve işçilik bakımından bu binanın Çelebi zamanına değil bizzat Orhan zamanına ait olduğunu iddia ediyorum.

İhtimal ki, Karaman oğullarına kindarlık saikasile Osmanlı müverrihleri mübalagaya kapılmışlar ve Çelebinin yaptırdığı tamir ameliyatına da (yeniden yaptırdı) adı verebilirler.. Halbuki ben böyle bir şey göremiyorum. Bilhassa bu bakımdan dikkat nazarınızı çekerek sizlerden de tetkikat yapmanızı rica ediyorum. Ve tekrar ediyorum: Benim görüşüme nazaran bu camiyi Karaman oğlu yıkmamıştır. Binanın bünyesi Orhan Beyin yaptırdığı caminin ta kendisidir.

Orhan Beyin hamamı da caminin şimal tarafında bugün Kapalı çarşıya karışmış ve kaybolmuş gibi bir durumdadır. Mühim zayiatı yoktur. Restore edilebilir. Bu kıymetli binayı da müstakbel imar projesinde mutlaka kurtarmak lâzımdır. Çünkü dedimya bunlar muazzam **Osmanlı** imparatorluğu medeniyetinin ilk eserleridir. Tarihî ve mimarî kıymet üzerinde söz götürmez yüksekliği haizdir.

Orhan bey zamanında yapılmış eserler hakkında bu kadarcık sözle iktifa edeceğim. Çünkü hisardaki (Bey) sarayı hakkında bir şey bilmediğim gibi oradaki cami hakkında da şahadet camisi dıvarında kıfzedilmekte olan kitabesinden başka bir şey tanımıyorum.

Şimdi de size Orhan eserlerinin san'at bahsındaki vasfını söyleyeyim :

Osmanlıların ilk binaları olan Orhan eserleri Selçuklulardan gelen malum ve muayyen bir san'at kanununun formülleri içinde olmak üzere kü-

çük ve mütevazi vasıtaların ve sümmet-tedarik elde edilmiş ikinci derecede san'atkârların elile yapılmış binalardır. Demek hata olmıyacaktır. Orhan zamanında henüz mimarlık ve yapıcılık teşkilâtının zayıf bulunduğunu görüyoruz ki bu zayıflık Orhandan sonra birinci Murat zamanında da göze çarpar bir kalkınmaya mazhar olamadan aynen devam etmiştir.

Gerçi (Hüdavendigâr) camisinde ikinci kattaki medrese odaları ile binanın iki katlı bir cephe kazanmış olduğunu görüyoruz; Fakat ne olursa olsun bu binadaki kompozisyon yine iptidai olmakla beraber gerek ölçülerde, gerekse dıvarcılık, taşçılık hülâsa bütün işçiliği alâkadar eden san'at şubelerinde Orhan eserlerinden öne geçmiş hiç bir terakki görememekteyiz.

Hüdavendigâr camisinin cephesinde ve bütün tezyini aksamında görülen işlemeli taşlar eski Bizans harabelerinden toplanarak bu binada kullanılmış parçalardır. Bunların o bina için hazırlanmış şeyler olduğunu akla bile getirmemelidir.

Hüdavendigâr camisinden sonraki Yıldırım Beyazıt zamanında Osmanlı san'atında mühim ve bariz bir atlama ve sıçrama hamlesi görüyoruz Bu itibarladır ki Yıldırım camisi pek mühim rol sahibi bir binadır.

Adeta bir tenezzüh yürüyüşü ile herkes kolaylıkla uğrak yapabildiği Yeşil caminin ortasındaki büyük kemeri göstererek onun teknik kıymetinden bahsetmeyi adet edinmiştir. Eğer bu kemerde bir fevkalâdelik varsa onun şerefi Yıldırım camisini yapan üstada aittir, Çünkü Yeşil caminin kompozisyonu Yıldırımın aynen tekrarından başka bir şey değildir.

Yıldırım camisinin evvelâ mevziini konuşalım: Görüyoruz ki Bursa fatihi hemen hisardan dışarı çıkmış ve ilk binasını hisarın şarkındaki düzlükte yapmıştır. Ondan sonraki 1. Murat şehrin bugünkü garp hududuna kadar giderek camisini Çekirgede yapmıştır. Yıldırım ise şehrin bugünkü şark hududuna kadar gidip orada (Akçağlayan) ırmağının üzerindeki hakim bir tepeyi intihap ederek camisini orada kurmuştur. İşte bu eserlerin mevzii bugün bile güzel şehrimizin ortasını şark ve garp huduttarını teşkil etmektedir.

— Bitmedi —

SEDAT ÇETİNTAŞ

BUGÜNKÜ BURSA SULARI

IV

İhsan Uzer
Belediye Su Fen Memuru

43 — Acı Elma suyu :

Uludağ yaya yolu üzerinde ve 950 rakımdadır. Menbaın bulunduğu yerde yol kenarında bir çeşme vardır.

Menbaın üstü (Kadı yayladır) az miktarda olan bu su eskiden Gümüş suyuna birleşirmiş.

Bay Hâsip :

Tatlu tatlu içelim bir (acı çeşme) suyunu
Ateşi aşkımızı idelim anda itfa.

dimektedir.

44 — Altın oluk :

Müftü suyu menbaını geçince bir pateka ayrılır, o pateka Gümüş deresine ulaşır. 775 rakımda olan bu su eskiden şehrin Temenyeri mevkiine ve cıvarına gelirdi. Yolları harap olmuştur. Mikyası ma derecesi 2 olan bu su bugün (Gökdereye) karşır. Vaktinde çok revaç

bulan bu su hakkında (Baba efendi zade şeyh Sait efendi) :

(Altun oluk) suyu seyrabı gınâ itmezse.
El'atş zemzemesile ide gör vaveylâ.

dimektedir .

45 — Agraz suyu :

Suyunn bulunduğu yer Bursanın cenubunda Gökdere su deposunu geçince (Elma çukur) köyüne giden yolu takiben ve köyüde geçtikten sonra (Karabelene) geliriz. Bu mevkide soldaki şosa (Zirveye) sağdaki şosa (Bursaya) gider. Şosayı katederek önümüzdeki yola devam ederiz

6 kilometre kadar gittikten sonra (Kirazlı deresine) ve yanında (1120) rakımda (Bağlı hanına) rastlarız. Yolda (Çalıca dere, Karanlık dere, Kal deresini) atlayarak 1000 rakımlarda sağa bir yol ayrılır, bu yol (Soğukpınar Nahîyesine gider) yolumuza devam ederiz ve (Sakız ağacı, Karlık, Çiğ) derelerini katederek (Agraz deresine) geliriz. Yolu takip edersek (Baraklı) ve (Kelese) kadar gidebiliriz.

Menba Agraz deresinin şimalinde 1910 rakımdadır. Menbaın şimali Uludağ zirvesidir. Garbında (Çavdarlı çayır) ve (Domuz alanı) mevkileri vardır. Suyun çıktığı rakım 1910 olup tabii bir magaradan dökülmekten ve 8 metrelik bir şelâle yapmaktadır. Suyun mikyası ma derecesi 0.75 saniyede verdiği miktar 50 litre kadardır.

Bu su fennî tesisatla şehre getirilmesi düşünülmüş ise de mesafenin 25 kilometreye yakın olması yüzünden çok masraf gideceği anlaşılmakla vazgeçilmiştir. Hali hazırda bu su (Nilüfer) deresine akmaktadır.

46 — Aşlama çam suyu :

Agraz suyunun cenubunda ve (Soğukpınar) nahiyesinin 1280 rakımda çıkmaktadır.

47 — Kirezli çeşme :

Soğukpınar nahiyesi yolu üzerinde ve (Bağlı hanı)na varmadan solda 1100 rakımlardır. Mikyası ma derecesi 2,5 dir.

48 — Karabelen suyu :

Karabelen mevkiinin şarkındadır. Mikyası ma derecesi 1 dir.

49 — Kirezli yayla suyu :

Kirezli yayla mevkiinde ve zirveye giderken şosasının solundadır. Mikyası ma derecesi 1 dir.

50 — Mühendis suyu :

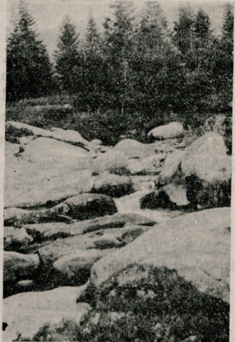
Uludağ zirveye giderken şosasının sol tarafında ve kayakevinin altındadır. Uludağ oteline fennî tesisatla getirilmiştir. Mikyası ma derecesi 0.75 dir.

51 — Kayakevi suyu :

Uludağ (Kayakevi)nin garbındadır. Fennî bir tesisatla kayakevine getirilmiştir. Mikyası ma derecesi 0.75 dir.

52 — Zirve suyu :

Uludağ zirve yakınlarındadır. Mikyası ma derecesi 1 dir.

53 — Bakacık suyu :

Uludağ Bakacık mevkiinin garbında ve 50 metre yakınlarındadır. Mikyası ma derecesi 1 dir.

54 — Abıhayat suyu :

Bursanın cenubunda (Erikli yayla) nın üstünde ve (Şeyh Murat) mevkii cıvarında olan bu su eskiden şehre geldiği ve hatta o zamanların eşrafı olan (Kostanbay) bu suyu şişeler vasıtasile Avrupaya bile gönderdiği yapılan incelemede anlaşılmaktadır. 20 senedenberi muattal bir halde olan bu su yollarının imarı için Belediye teşebbüsata hirişmiştir. Mikyası ma derecesi 2 dir.

55 — Süleyman kanunî suyu :

Bu menbada abı hayat suları yakınlarındadır. Bir kaç menbadan mürekkeptir.

56 — Ayı kayası suyu :

Gümüş suyu şarkında sarp bir kayalıktan çıkan bu su eskiden gümüş suyu hattına birleşirmiş. Bugün bakımsızlık yüzünden boşa akmaktadır.

57 — Sütlüce suyu :

Bursanın garbında Hamzabey mahallesinin üst taraflarındadır. Künk tesisatla (Çelik Palas) otelinin arkasındaki çeşmeye gelir. Bir kol Çekirge caddesinde (ATATÜRK) köşküne ve nihayet köşk yanındaki çeşmeye gelir.

Ahmet Gazzi zade Abdüllâtif bu su hakkında şöyle demetedir:

(Sarniç bayırı altında çıkar. Yeni kaplıca üzerinde Bademli bahçede dıvar üzerinde çeşmeleri vardır. Havasındandır ki südü olmayan hatunlar alup içerse biiznillâh südü gelür. Asıl başında gayette lâtiftir. Süt gınası verir. Amma mecrasında mütegayyir olur) diyor.

Bay Hâsipte :

Severim vakti sabadan berü âbı değilim,
Katı şirin gelür (Sütlücenin) âbı bana.

diye yazmaktadır.

58 — Ceviz dibi kaynağı :

Çekirgenin şimalinde Bay Kâzım değirmeni altındadır. Karacabey şosası üzerinde Topçu kışlalarına gider. Mikyası ma derecesi 16 dır.

59 Ahmet oğlu pınarı :

Bursanın cenubu şarkisinde ve Bursaya tâbi (Beşevler - Zeyniler) köyünün üst tarafında ve su kanalının altındadır. Köy istifade eder.

60 — Zeyniler suyu :

Zeyniler köyü içinde Şükrü ustanın tarlasından çıkar köye gelir. Cami önünde bir çeşmesi vardır.

61 — **Arslan pınar** :

Zeyniler köyü cenubunda ve Kaplıkaya deresinin garbında ve su kanalının şimalindedir. Mikyası ma derecesi 2 olan bu suyun bir kısmı Kaplı kaya deresine bir kısmı da Zeyniler köyüne gelir.

62 — **Kara pınar** :

Zeyniler köyünün cenubundan Gülpınara doğru giden pateka yolun üstünde ve palaz düzünün ve su kanalının altındadır. Bir kaç gözdür. Eskiden bu suyun Bursaya gittiği yollardaki metrük künklerden anlaşılmaktadır. Gümrah bir su olan bu suyun mikyası ma derecesi 7 dir. Menba cıvarı fındıklı ve şimale doğru baktığımız zaman Kaplı kaya boğazı ve mağarası mükemmelen gözükmektedir. Halihazırda bu su Kaplıkaya deresine akıyor.

Bursa - İnegöl şasası üzerinde ve Kestel köyü garbındaki (Kara pınar) la bunun alâkaı yoktur. O da ayrı bir sudur ve o cıvar köyler istifade eder.

63 — **Soğuk su** :

Gülpınar menbaının şarkında ve Bakacık sivrisinin alt taraflarındadır. Mikyası ma derecesi 2 olan bu su Kaplı kaya deresine dökülür.

64 — **Bekir ağa suyu** :

Kaplıkaya deresi boğazına varmadan derenin şarkındadır. Kaplıkaya deresine birleşir. Mikyası ma derecesi 1 dir.

65 — **Abı cevher** :

Kaplı kaya deresinin şarkında ve yaylaya yakındır. Mikyası ma derecesi 1 dir. Kaplı kaya deresine birleşir.

(Baba efendi zade şeyh Sait efendi) bu su hakkında :

Koya vermez ne kadar itse hararet galeyan,
Hoş virir (Âbı güher) teşnei iflâsa gınâ.
diyor.

66 — **Kestane pınarı** :

Zeyniler köyünün cenubunda ve Porsuk deliği cıvarında kestanelikten çıkmaktadır.

Sait efendi bu su hakkında da :

Pek muafık hele (kestane suyu) mestane
rûh veş virmeden âyine'i idrake cilâ.

demektedir.

67 — Kavaklı pınarı :

Devrengeç menbalarına yakındır. Kanal sularına karışır.

Bay Hâsip te bu su hakkında :

(Nemeğin suların âlâsı (Kavaklı) suyudur,
Anı (Balıklı) ya takdüm eder ehli heva.)

diye bu suyu med etmektedir.

68 — Balıklı pınar :

Çekirgenin şimalinde bay Kâzımın değirmeni altındadır. Topçu kışlasına gider.

69 Hafız Ali kaynağı :

Çekirgede Hafız Alinin evinden çıkmaktadır.

70 — Bekâr Mehmed kaynağı :

Çekirgenin garbında ve Dik kaldırım mevkii başında ve Piyade kışlalarının şarkındadır. Yol kenarında bir hayrat çeşmesi vardır.

71 — Sandık pınarı :

Kaynağı (Çongara-Yiğit Ali) köyünün şarkında ve (Sandık pınarı) mevkiindedir. Beş budaktır. Menbadan itibaren şimale doğru çok eskiden yapılmış bir kanalla Bursa - Orhaneli şosasının şarkını takiben (Kalabak) dağını kat ederek Çekirge üstünde (Odalı bayır) mevkiindeki birinci taksime gelir, Bu taksimden bir kol (Kükürtlü hamamına) diğer kol (Eski kaplıca) ya diğer diğer ana kolda ikinci taksime gelir ve buradan da muhtelif kollara ayrılarak çekirge mahallesinin evlerine dağılır. Taksimlerden itibaren evlere kadar künk tesisat vardır. Mikyasıma derecesi 23 dür. Bu suya (Çekirge dağ suyu) da denir.

72 — **Koca leylek pınarı :**

Acemler mevkiinde ve Abdal köprü) başında (Izvat) köyü yolu üzerindedir. Mikyası ma derecesi 24 dür.

73 — **Küçük leylek pınarı :**

Abdal köprü şarkında ve (Çeltik köyü) yolu üzerinde bir kaynaktır. Mikyası ma derecesi 24 dür.

Bursa - Mudanya demir yolu alt tarafında ve (Nilüferli çınar) mevkilerinde de ayni adlarla anılan bir kaç menba daha vardır. Bu sular leyleklerin geldiği günlerde akdığı ve gittikleri zaman kesildiği yapılan incelemelerde anlaşılmıştır.

Bay Hâsip Leylek pınarları hakkında :

Abı (Laklak) dan eğer nuş edersek lık, lık,
Afiyetler ola ey ruhi revanım hama (?) ,

dimektedir.

74 — **Papaz çeşmesi :**

Çekirge caddesinin Kükürtlü hamamı karşısında dere içinde olan bu su (Papazın) evi namile maruf çekirge caddesinin sağındaki köşke gelir. Mikyası ma derecesi 28 dir.

75 — **Saatçı Ali kaynağı :**

Çekirge caddesinin solunda ve saatçı Ali konağı namile maruf şimdi (Orman okulu) olan binadadır.

76 — **Küp dibi kaynağı :**

Çekirge caddesile Mudanya şosası arasında ve Küp dibi mevkiindedir. Küme içersinden çıkan bu su (Aygır deposuna) gider. Mikyası ma derecesi 27 bulunmuştur.

77 — **Yoğurt baba kaynağı :**

Çekirgenin şarkında Gürcü mahallesine yakındır. Bu mevkilerde hoca (Yahya(nın bahçesinden çıkar çekirge caddesi üstündeki pateka yolda güzel çeşmesi vardır.

78 — Çınarlı çeşme suyu :

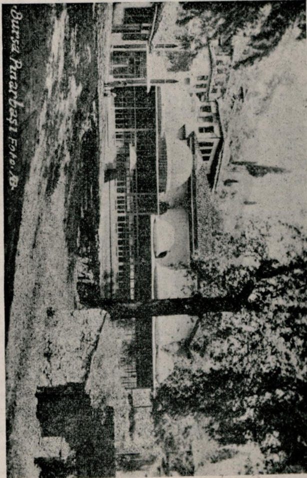
Çekirgenin şimalinde dik kaldırım mevkiinde (Ali çavuşun) bahçesinde çıkar yolda bir hayratı vardır. Mikyası ma derecesi 27 dır.

79 — Sadullah kaynağı :

Çekirge dik kaldırım mevkiinde (İncir dibi) hamamı yakınlarındadır. Bu su bay Kâzımın değirmenine gider.

80 — Kara ağaç pınarı :

Çekirge - Misi köyü yolu üzerinde (Karaağaç bahçeleri) mevkiinde çıkan bu su evvelâ (Mihraplı köprü) başındaki Batumlu Ahmedin evine oradan (Karaman) köyündeki hayrata oradanda Mudanya şosası üzerindeki hayrata ve nihayet şosanın altında (Ziraat okuluna) gider.

PINARBAŞI SUYU KAPTAJI

TOPAL

Yazan : EMİN ÜLGENER

. . Onu, hemen her gün görürdüm. Ortadan uzunca bir boyu ve bu boy üzerinde vücudile mütenasip, biraz sola meyleden büyücek bir başı vardı. Saçları uzun ve yağlı siyahtı. Şakaklarından dökülen perçemleri yine çok gür ve simsiyah olan kaşlarile karışıyor ve aşağıya kıvrılarak sakallarının arasında kayboluyordu. Çenesi hafifçe ileriye çıkıktı. Yüzü, elmacık kemiklerile çenesi arasında gerilmiş sarı ve kıllı bir deri parçası gibiydi. Küçük, lâcivert gözlerini acele acele kırpıştırır ve insana daima gülüyor hissini verirdi.

Sağ ayağı kısa idi ve yürürken; her adım attıkça muttarit bir ahenkle vücudu sağa doğru inip kalkıyordu. Nedense süslü görünmek zaafı vardı. Hemen hemen dizlerinin üst kısmına kadar inen uzun ceketinin yakalarında her zaman bir kravatın kurdelâ gibi bağlanmış olduğu görülürdü. Yer yer lekeli olan pantolonunun ütüsüz olduğunu gören olmamıştı. Gömleğinin kirli yenleri ceketinin kollarından dışarıda.

Kimdi ? Nereliydi ? Bu kasabaya nerden gelmişti ? Kimsesi varmıydı ? Bunları bilen yoktu. Hatta ismi bile hakikî olarak bilinemiyordu. Bazıları " Baba Zekâi ,, bazıları " Zeki efendi ,, diye söylerler ve çocuklar ismini bile ilâveye lüzum görmeksizin onu zadece " Topal dede ,, diye çağırırlardı.

Bilinen bir şey varsa; o da, onun kasabanın kenar mahallelerinden birinde toprak bir oda da bir çok kedilerle beraber yaşaması idi. Onun her bi-

rine ayrı ayrı isim verdiği bir çok kedisi vardı; Ateş, Yumak, Sarman, Mercan ilh .. Onları birer evlât gibi severdi. Kasabanın sokaklarında dolaşırken arkasından bir iki kedi eksik olmazdı.

Çağırdıkları zaman bir kahveye girerken; kedilerinin dışarda kalacağına üzülür, girmek istemez, fakat çağıranların ısrarlarına da dayanamaz, kedilerini okşar ve öyle girerdi. Kedileri de o kahveden çıkıncaya kadar güneşli yerlere yatar, onu beklerlerdi.

Yaşını da kimse bilmezdi Görünüşe bakılırsa 55 — 60 yaşlarında vardı. Fakat yakından tetkik edildiği zaman gözleri derhal bu hükmü vereni tekzip ederdi. Yaşı kendisine sorulduncada; soranı kırmaktan korkarak tatlı ve yavaş bir sesle :

" — 40 . . 50 . . 70 . . ne olacak ? onlar yaşanmış. Yaşanmışı hatırlamaktan bir şey çıkmaz Yaşayacağımız günlere bakalım O zaman ona sorarlardı :

" — Peki Baba Zekâi, daha ne kadar yaşayacaksın ? o buna da ayni tarzda cevap verirdi :

" — Onu siz de bilirsiniz, siz ne kadar yaşayacaksanız o kadar 40 . . 50 . . 70 . . ve tekrar ederdi : ,, siz ne kadar yaşayacaksanız o kadar 40 . . 50 . . 70 . .

Bildikleri halde yine sorarlardı :

" — Karın varmı baba Zekâi ?

" — Var veya yok, ölmüş veya yaşıyor, bunu bilmek size bir fayda vermez. Siz daha faydalı şeyler öğrenebilirsiniz. Yaşamak için faydalı şeyleri öğrenin ve ağır ağır ağır yerinden doğrulurdu :

" — İstasyona kadar gideceğim, vakit geçiyor .. Vakit geçiyor, diyerek yine sağ ayağını sürüyerek uzaklaşırdı.

Herkesle dosttu. İnsanları, hayvanları, derdi; Allah dost olsunlar, birbirlerine yardım etsinler diye yaratmış. Kedilerini taşlamayan çocuklarla da arkadaşlık ederdi Bir gün kendisine onu sordum. İrkilerek cevap verdi :

" — Çocuklar dedi, benimle alay etmiyorlar, onlar benimle; hirbirlerile konuştukları gibi konuşuyorlar. Siz böyle konuşmayı alay sanıyorsunuz. Halbuki herkesle dost olabilmek için, onlardan fenalık gelmemesi için onlarla kendileri gibi konuşmak lâzımdır. İnsanlar fena değildirler, allah fena şey yaratmaz, onlara fenalık yaptıran muhataplardır.

Günün hattâ ânın her kedisi onu alâkadar ederdi . Zaman telekkisi sâde hâle münhasırdı denilebilir Hadiseden hadiseye, mevzudan mevzua

çok çabuk atlardı. Bir insanın geçmesi, onun sahifelerce konuşmasına yeterdi. Kendisini dinliyen olmasa bile kendi kendine konuşurdu.

İşte derdi, bu da insan, bunu da Allah yaşaması, dünyayı görmesi için yaratmış. Hayır hayır, bu insandır ve iyidir. İnsanlar daima iyidir. Bak ne güzel yürüyor. Yalnız topal değil İki ayağı da bir. Ben topalım. Benim bir ayağım kısa Ben kimseye fenalık etmem O da etmez. Fenalık ona fayda vermez Belki biraz hızlı yürüyor. Bunun ne zararı var ? Bir işine yetişecektir. Çocukları bekler. Karısı hastadır. Belki tirenle annesi gelecek. Belki kedisi açtır. Bunun için hızlı gidiyor. Ben de topal olmasaydım ben de hızlı giderdim Bazı akşamları kedilerim aç kalıyor. Ama olsun, ben daha evvel ev yoluna çıkıyorum ve ağır ağır yürüsem de; yine topal olmayan insanlar gibi kedilerime yetişiyorum.

Saate bakar veya saati soran bir kimse görse yine mevzuu değiştirir ve :

" — Dostum derdi, bu adam çok yanlış hareket ediyor. Saati niçin soruyor ? İnsanlar zamanı parçalamaktan daima âcizdirler. Kaldı ki onlar " tik tak " diye sesler çıkaran küçücük ama küçücük bir makine ile bunu yaptıklarını sanıyorlar. Zaman parçalanır mı ? .. Zaman parçalanır mı ? .. Hem buna ihtiyaç neden ? Bu, insanlara zararlı da olur . Geç kaldım .. Diye yapılmayan bir iş; zamanda yeni gecikmelere sebep olmaz mı ?

Bir çeşmenin açık kaldığını görmesin; derhal onu kapar ve yine konuşurdu :

" — İnsanlar .. İnsanlar dostum derdi; iyilerdir, iyi mahlûklardır. Ama onu akar bırakıp gitmiş. Öyle ya bu suyun ve daha bir çok şeyin kıymetini bilmeksizin ondan istifade ederler. Onlar için mevcudat; bütün vasıflardan sadece istifade ettikleri müddetçe vardır. Ah ! İnsanlar kendilerini insan yapamıyorlar.

Bir başka gün bir kan damlası görür; Bu derdi, bu damla, bu kan damlaları bizi yaşatıyormuş. Bu bir damlada, milyonları milyarlarla zarbet, ne çıkarsa o kadar canlı mevcudat varmış O kadar şeyi nasıl hesaplamışlar. Ama bilmeyiz, belki vardır.

Ve sonra göklere bakar, artık her şeyi, her şeyi unutmuştur

" — Yarabbi der, ne kadar büyük bir dünya yaratmışsın. Bu dünyada yaşıyor sayılanların sayısını biz bilemiyoruz . Biz bilemeyiz . Bu göklerden öteye git.. git.. git . ne var? Bir duvar aklımıza gelebiliyor, ama ondan sonra, ya o duvarın arkasında ne var ? yine boşluk . Daha öteye aklımız ermiyor .

Yine bir gün bir sokak başında karşılaşmıştık. Ağır ağır elini kaldırarak :

" — Merhaba dostum, diye beni selâmladı. Ve adımlarımı ona uydurarak yürümeye başladık. Nedense onun bir birini tutmaz sözlerle konuşması hoşuma gidiyordu. Yine konuşmaya başladı :

" — İnsanlar tuhaftır dostum; bak ben yürürken, bu topal ayağımla kaldırım taşlarının aralıklarına basmamak için azamî dikkat sarfediyorum, halbuki sen bunun farkında bile değilsin. Ama niçin ? Bunu sen de sorsan, ben de sorsam ayni, buna ne cevap verilir ? İnsanlar tuhaftır, işte cevap verilemiyen, bir çok düşünceler ve tatbikleri ..

Ama hayatın seyri galiba böyle. Dün bir küçük çocukta kendisinin kaldırım taşlarında böyle yaptığını söyledi. Sonra bana sordu.. O çocuk sordu:

" — Topal dede, sen okumak biliyormusun ? „ Ona ne cevap verebilirdim? Sustum. O yine sordu, yine cevap vermedim. Sonra galiba yine canı sıkıldı. Ama hakkı vardı. Öyleya bana da cevap vermezlerse ben de sıkılırım, sen de sıkılırsın Bütün insanlar hatta hayvanlar sorgularına, isteklerine cevap verilmezse kızar, sıkılırlar. Onun için o da hızla yanımdan ayrıldı ve koşarak bir sokak başında kayboldu. Arkasından uzun uzun güldüm, aynı zamanda onu kızdırdığım için içim sızladı. Saadet için büyük vasıtalara ihtiyaç vardır. İstirap içinse küçücük bir hadise yetiyor. Öyle değilmi dostum ? Bak başını sallıyorsun, demek ki öyle .. İşte o çocuğun sualine cevap veremediğim için ben de istirap duydum. Ama veremezdim. Şimdi ayni şeyi sen sorsan, sana cevap vermek kolay. Sana cevap verebilirim. Ama sana söyliyeceğimi o anlıyamazdı, daha anlıyacak yaşta değildi. Öyleya şimdi sana; olanı görmek, tabiatı okumak, kitap okumaktan daha iyidir dersem, bunu sen anlarsın. ama .. Dur ona anlıyabileceği gibi belki anlatırım, anlatmaya çalışırım Şimdi onu bulmalıyım. Onunla barışmalıyız, allahaısmarladık dostum, hoşça kal !

Ve hızla geri döndü. Geldiğimiz yollardan yine sağ bacağını sürüyerek ve mümkün olduğu kadar hızlı yürümek için ceht sarfederek ilerlemeye başladı .

Ona her yerde rastlamak kabildi; Çarşıda, sokak başlarında, herhangi bir kahvede, kır yollarında, kasaba dışındaki ormanda, istasyonda, hat boyunda, mütemadiyen dolaşır, kendisile konuşan, daha doğrusu kendisini dinlemeye tahammül eden birini bulunca konuşur, hattâ bazan bir mırıltı halinde şarkı söylediği de olurdu. Bilhassa istasyonu çok seviyordu. Günün bir çok saatlerini hat boyunda dolaşmakla, raylara kulak vererek ses dinlemekle geçirirdi. Bazan kasabanın hemen dışında, altından ray geçen bir taş köprünün paslı demirlerine dayanır; gelip, giden tirenleri bir çocuk heyecanıyla seyreder ve lokomotifin püskürttüğü siyah, duman bulutlarından gözleri kanlanıncaya, başı dönünceye kadar oradan ayrılmazdı.

« — Tiren . Tiren derdi Ne kadar güzel makine. Kimbilir nasıl işli-

yor, nasıl gidiyor; Sonra ne kadar uzun, hele sesi . Ve vagonları sayardı: 1.. 2 . 3.. 4 ilh .. Kimbilir nerelerden, hangi büyük şehirlerden geçiyor, ona bir defa yalnız bir defa binsem, onunla bir defa, yalnız bir defa gidebilsem. Git . git . git . Bitmeyen yollar Demir yolları ile tirenin tekerlekleri birbirine sürttükçe ne güzel sesler çıkarır. Güneşte parlayan raylar Bu raylar boyunca gidebilirim, gidebilirim ama; ya sonra topal ayaklarım beni aç kedilerime yetiştiremezse! Pırıl pırıl yanan demiryolları uzayıp gidiyor.. hiç, hiç kesilmeden uzayıp gidiyor. Ve sonra evler . Ağaçlar . İnsanlar..

Onun en neş'eli anları makaslar üzerinde ileri geri manevra yapan lokomatiflerin hareket ettikleri dakikalardı. O zaman köprüye dayanır, gözleri tirene dalar ve hiç kıpırdamaksızın mütemadiyen bakardı.

Aradan günler geçmişti Bir akşam üstü o günün gazetelerini gözden geçiriyordum ki; siyah bir çerçeve içinde «Feci bir kaza» başlıklı şu satırları okudum: «. .. Ekspresi dün akşam kasabaya girerken hüviyeti meçhul bir ihtiyara çarpmış ve zavallı adam raylardan kurtulamıyarak trenin tekerlekleri arasında parça parça olmuştur Tahkikat yapılmaktadır »

Birdenbire o aklıma gelmedi Fakat o günden sonra onu ne sokakta ne çarşıda, ne hatboyunda ne de köprünün pas'ı demirlerine dayanırken gördüm

EMİN ÜLGENER

TÜRK ORDULARI

Bir arslan heybeti var iman dolu göğüslerde,
En ufak bir hamlede yıkılır bin gövde hemen.
O destanlar yaratan süngünün daldığı yerde
Al kanlara boyanır yeşeren milyonca çimen.

Sanki kartal kanadı takılmış her şanlı ere;
Bir yıldırım hızıyla gidiyor Türk orduları.
Zelzeleler doğuyor her adım bastıkça yere,
İşte ay - yıldızlarile gidiyor Türk orduları .

YUSUF ZİYA UĞUR

HALKEEVİ ÇALIŞMALARI

Haziran

1 — Doktor Neşati Üster tarafından bir sıhhat konferansı verilmiştir.

2 — Gösterit salonunda ayrı zamanlarda 600 Ere Kahraman piyesi temsil edilmiş ve sinema gösterilmiştir.

3 — Cümhuriyet alanında 16 gece ve Gösterit salonunda 4 defa (Stad İlâhı ve Olimpiyat gençleri) filimleri gösterilmiş ve bunları 33900 kişiye varan Halk kütlesi seyretmiştir.

4 — Yenişehir Halkevi gençleri Bursaya gelerek gösterit salonumuzda (Kanun adamı) piyesini temsil etmiş, Mandolin konseri vermiş ve millî oyunlar oynamışlardır.

5 — Doktorlar dördüncü tıbbî toplantılarını yapmışlardır. 23 Doktor bulunmuştur.

6 — Mandolin, Koro ve millî Halk sazları derslerine 219 genç devam etmiştir.

7 — Masa tenisi, Kalkan oyunları ve güreş çalışmaları muntazam programlarile devam etmektedir. Bunlara 955 kişi iştrak etmiştir.

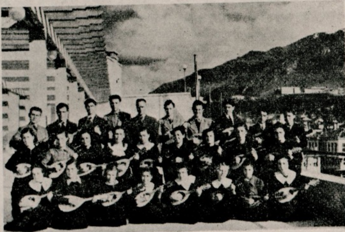
8 — Yardımsevenler Cemiyeti iki toplantı yapmıştır. Bu toplantılarda 52 Bayan aza bulunmuştur.

9 — Umum kütüphaneye 441 kişi çocuk kütüphanesine de 880 talebe gelerek mutelif kitapları mütalea etmiştir.

10 — Resim ve Fotoğraf kurslarına 281 kişi devam etmiştir. Fotoğraf talebeleri muallimlerile programlı gezilerle memleket ve şehir manzara ve eserlerini tesbit etmektedirler.

11 — Diş muayenehanesi ve Göz, Kulak ve Boğaz muayenehanesinde 68 hastaya bakılmıştır.

12 — Köycülük komitesi Kestel ve Yiğit Ali köylerine giderek köylü ile temas ve kendilerini tenvir etmiştir.

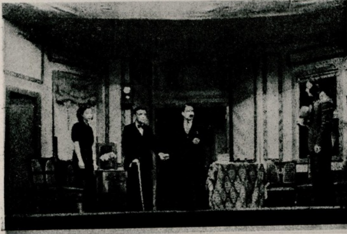

Ar komitesi faaliyetlerinden mandolin kursu Hocaları ile birlikte

ULUDAĞ : Aylık Bursa Halkevi Dergisidir.
Sahibi ve Neşriyat Müdürü : Halkevi Reisi AVUKAT TEVFİK AYCAN
Yazı işleri Müdürü : NAMDAR KARATAY
Teknik ve Yayın : İSMET BOZDAĞ

Halkevi
Çalışmaları :

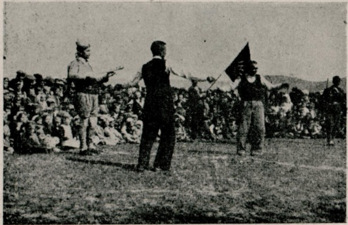
Halkevi Gösterit kolu "Kör„ piyesini Temsil ediyor.

Halkevi
Çalışmaları :

Halkevinin tertip ettiği köy bayramından 2 intiba

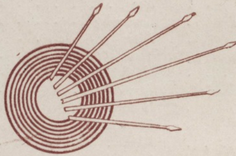
Evimizde yapılan Ping-Pong, müsabakasında derece alanlar.

Kar Akrobasisi

HALKEVİ DERGİLERİ

Çıkaran Halkevi	Derginin adı	Kaç günde bir çıktığı
Adana	Görüşler	Aylık
Afyon	Taşpınar	,,
Amasya	Yeşilırmak	,,
Antalya	Türk Akdeniz	İki aylık
Artvin	Çorlu	,,
Bafra	Altın yaprak	Aylık
Balıkesir	Kaynak	,,
Burdur	Burdur	,,
Bursa	Uludağ	,,
Çorum	Çorumlu	—
Denizli	İnaç	Aylık
Diyarbakır	Karacadağ	,,
Elâziğ	Altan	,,
Eminönü	Yeni Türk	,,
Eminönü	H. B. Haberleri	İki aylık
Erzurum	Atayolu	Aylık
Eskişehir	Halkevi	,,
G. Antep	Başpınar	,,
Giresun	Aksu	,,
İsparta	Ün	,,
İzmir	Fikirler	15 günde bir
Kayseri	Erciyaş	Aylık
Kars	Doğuş	,,
Konya	Konya	,,
Manisa	Gedis	,,
Mersin	İçel	,,
Milâs	Yeni Milâs	,,
Muğla	Muğla	,,
Niğde	Akpınar	,,
Niksar	Ülker	,,
Trabzon	İnan	,,
Tire	K. Menderes	İki aylık
Samsun	XIX Mayıs	Aylık
Sinop	Dıranaz	,,
Sivas	IV Eylül	,,
Urfa	Ocak	,,
Yozgat	Bozok	,,
Zonguldak	Karaelmas	Üç aylık

15 Kuruştur.

BURSA : VİLÂYET MATBAASI